

Anul XIV
Nr. 6 (458)
Simbătă
6 februarie
1971
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Întâlniri cu cititorii

Distanța dintre scriitor și cititori e variabilă.

Pare că și o parte și cealaltă trăiesc nostalgia unor vremuri străvechi, când erau într-un contact greu imaginabil azi; când aceii își cîntau hexametria virilii înconjurată cu dragoste și profundă considerație; când menestrelii, în zvon plăcut de corzi și rime, povesteau faptele cavalerilor neînfricați ori își proclamau tînguitor adorații celeste pentru madone; când, alteori, „aruncat pe mii de tribune“ poetul Revoluției făcea să explodeze în inimile ascultătorilor cîntecul său social.

Dorința dialogului străbate distanțele și timpul. În ritmul vieții moderne, relația scriitor-cititori se reduce — și nu trebuie să ne speriem de asta — la un monolog al primului. Practic, e cu neputință (și inutil) ca un lector să-l cunoască (și să stea de vorbă cu ei) pe toți autorii. O bătrînică de la țară se scula cu noaptea în cap și aștepta cu nerăb-

dare să înceapă emisiunea de radio (ea asculta la difuzor, pe care nu-l închidea niciodată!). Plăcerea ei cea mare era să-i răspundă spicherului, când acesta dădea binețele obișnuite: „Bună dimineața, maică, bună dimineața!! Să trăiești!! Și era serioasă! Ea trăia *diatologul*, i se părea firesc, real, cuvenit. La această cumsecade bătrînică imi zboară gîndul cînd aud pe cite cineva povestind discuțiile avute cu scriitorii (dar și actorii, plasticienii etc.) cunoscuți, mai ales cu iluștri decedați.

Pentru scriitor întîlnirea cu publicul are rosturi multiple, între care cel de propagandă a cărții e unul important. La un club de uzină, de pe scena unui cămin cultural, într-un amfiteatru universitar, scriitorul trăiește cu gravitate sentimentul comunicării directe, îi cunoaște, fie și superficial, pe acești *hominis legentes*, care, în actul scrisului, reprezintă doar o abstracțiune. El însă nu va fi atât de naiv să exagereze importanța unor asemenea întîlniri. Cititorii sint și cei din sală dar și (cei mai mulți) alții, cei de azi dar și doriiții de mine.

Care sint sentimentele omului din sală. Are el nevoie cu adevărat să-l cunoască în carne și oase pe autorul prețuit din lecturi? E doar o curiozitate superficială sau mai mult? Să recunoaștem că un răspuns e greu de dat. Foarte mulți din cei prezenți la sutele de întîlniri la care am participat erau nerăbdători și iritați, aduși în sală de rivna vreunui organizator („au avut loc atîtea manifestări cu cartea... au fost de față atîtea sute de cititori...”). Sint apoi cei veniți din simplă întăritare stîrnită de notorietatea relativă a oaspetelui. Și, în cele din urmă, lectorii serioși, dornici de acel *dialog* ideal, singurul care justifică în profunzime aceste întîlniri.

E bine ca întîlnirile scriitor-cititori să fie numeroase? Inclîn să cred că numărul — ca în multe alte domenii — nu are importanță. Important este ca ele să fie organizate cu grijă, cu participarea doar a celor interesați. E de-a dreptul dezolant să asîști la improvizarea în acest domeniu. La Pașcani, acum două-trei luni au umplut scena nu mai puțin de 40 (patruzeci) poezi și toți și-au debitat texte. Bieții spectatori erau zdrobiți! E acesta un dialog real?

Am avut prilejul nu odată să iau parte la întîlniri exemplare. Într-o aulă a Institutului Politehnic din București, de pildă, am întîlnit un admirabil interlocutor colectiv (care i-a entuziasmat și pe ceilalți colegi): observații de mare subtilitate, întrebări foarte bine gîndite și, mai ales, senzația fericită că oamenii din fața ta sint preocupăți de ceea ce le spui și că doresc să auzi și tu ce au ei de spus. De la asemenea colocvii izbutite pleci îngîndurat, îmbogățit, și se pare că ai găsit soluții multă vreme căutate.

Ilie CONSTANTIN

cronica pietonului

Gripa pe picioare

Că pietonul printre alte fectiri și meniri o are și pe aceea de a scoate la plimbare o boală cu virusul încă nedecarat oficial medicilor, o dovedește cunoscuta spusere: „a duce gripa pe picioare”.
De ce l-a ales tocmai pe el, pentru promenadă, aici enigmatică și întinsa maladeie tace misterios și dacă se întreabă prea mult, se aunge la alte dureri de cap și la alte amețeli.
Poate pentru a-i dăruia șoptit numele virusului? Nu e prea improbabil dacă ne gîndim la curentul de la intersecțiile străzilor, cri la de două ori înfigurata așteptare a troleibuzelor și tramvaielor întîrziate, care pot duce spre complicații medical devastatorii. Uneori (rar e drept) chiar spre Revoluția Fectirii.

Și el e pus adesea din pricina aceasta în deficiata situație a unui delincvent de drept comun sau și mai rău. În trotulele sau tramvaie, pe sticlă, sint lipite — vertical sau orizontal — somaiții de felul: „Nu răspîndiți virusul gripei”. Ca și cum pietonul ar cunoaște ceea ce nu cunoaște nimeni și ar practica un trafic ilicit.

Cum să răspîndești și împărțușești ceea ce nu se știe?

Si frumos este — totul încadrîndu-se desigur în paradoxul schimburilor și circuitelor moderne — că se cam poate.

Precis este faptul că starea gripal-pietonală duce, obliga la cele mai civilizate atitudini.

Cine trebuie să aibă măcar o batistă curată la el în care să-și îngroape sudul nasului la caz de strănuturi sau alte întrebări și explozii ale traseelor respiratorii?

Cine trebuie să țușască tot în batistă sau, oricum cu palma la gură?

Cine nu trebuie să se zorască să întîndă palma subalterna conductorului său direct sau indirect salvat fiind astfel de primejdia serbilismului?

Si — pentru că trebuie mers pînă la capăt cu normele civilizației și ale igienii: cine nu trebuie să scuipe pe jos, oricît ar șterge pe urmă podușca cu galoși?

El care duce gripa pe picioare.
(De altfel trebuie spus că toate acestea i se recomandă destul de limpede, omeniești și autoritar cu literă răspicită, de tipar — de către aceleași dreptunghuri de hirtie din autobuze și tramvaie).

Nu, orice s-ar spune, gripa pe picioare este una dintre menirile și fectirile pietonului.

Laudă pămîntului

Bărăganul, cîmpia cea mai întinsă a țării, are în memoria existenței noastre loc de cinste. Înțeles ca o permanentă, ca o prezență de mare însemnătate pentru destinul nostru, Bărăganul semnifică pămîntul, reazemul țării, omul și munca sa înnoitoare, roadele, pîinea, fluviul și soarele. În rotația anotimpurilor, pasul de lucru pe Bărăgan este un mers înainte, este pasul care leagă anii, griul hrănește țara, spicul crește de la tată la fiu. O istorie și o poezie directă poartă pămîntul, lauda lui fiind lauda cea mai aleasă a omului și a creației sale în plină conlucrare cu acele minuni fertile cosmice cît și cu cele mai noi mijloace științifice și tehnice care coboară din uzine și din instituturile de cercetări pe cîmpie. Cea mai veche și cea mai contemporană, munca pămîntului trebuie să însemne progres continuu, neoprită împospătare și înnoire, sau, pentru a folosi cuvinte pline de tîlc din înțelepciunea celor știutori ai noutăților pe care o cere lucrul pămîntului, „soarele răsare altfel în fiecare dimineață”

„Țăranul”, pămîntul pe care el îl lucrează se refuză deci înțelesurilor învechite, continuitatea roadelor, a creației, nu pot fi rupte din cel mai proaspăt context al progresului tehnic, din ansamblul celor mai civilizate cerințe ale societății.

În preajma zilelor de primăvară, înscrisîndu-se printre cele mai lucide pregătiri ale lucrului pentru fertilitatea pămîntului și prosperitatea vieții civilizate a oamenilor, o adîncă semnificație a avut evenimentul întîlnirilor de lucru ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului, cu oamenii Bărăganului, ai cîmpiei Ialomiței, unde cuvîntul muncii creatoare, al progresului și al tehnicii, al marilor responsabilități patriotice, s-a aflat la loc de frunte. O lucidă laudă a pămîntului, o dezbateră plină de înțelesuri înnoitoare, un eveniment care a privit deopotrivă rosturile și căile folosirii și fertilității pămîntului nostru, cît și destinul celor chemați la creația roadelor cîmpiei. Bogăția pămîntului nu trebuie să facă loc risipei, bogăția nu este un dat, are o legătură esențială cu știința, cu cele mai noi metode de lucru și de creație, cu marile răspunderi ale omului de azi al României socialiste. Au reeșit cu claritate aceste răspunderi și aceste cerințe, din cuvintele rostite de tovarășul Nicolae Ceaușescu: „...în Bărăgan există pămînt mult și bun, dar tocmai faptul că avem un pămînt bun trebuie să ne îndemne să gospodărim bine fiecare metru pătrat”.

Gospodărire conștientă, reorganizare lucidă, ființe noi și îndrăznețe pentru obținerea roadelor, pentru fertilitatea pămîntului și prosperitatea vieții oamenilor — sint mărturii de adevărată laudă a pămîntului și de adînci înțelesuri pentru solidaritatea noastră a tuturorora cu destinele țării și cu viitorul ei de bogăție și civilizație.

„L”

ÎN ACEST NUMĂR :

Insemnări de lectură
de Nicolae Manolescu

Puncte de vedere de Pavel Chihaia :

„Invățăturile” lui Neagoe

Poeme de Jean Cocteau
traducere de Nina Cassian

Posta redacției
de Fănuș Neagu și Cezar Baltag

Compendiu — Cronica literară

Punct și virgulă

S. Dobrye

Societatea agrară și umanismul

Eseistul francez Jean Onimus m-a făcut să tresar citînd în *Realités* ce părăre înaltă are el despre țărani. Iată ce scrie: „Cultura tradițională pe care noi o transmitem copiilor noștri, îndeosebi prin intermediul școlii, operă umanismul, cu alte cuvinte un anumit număr de valori idealiste, care nu mai au nici-o legătură cu viața practică și care sint chiar contrazise de aceasta. Ea s-a format într-o societate agrară cu o economie săracă: această societate era, în același timp, o societate a penuriei. Cultura exalta deci un anumit număr de valori cum ar fi spiritul de sacrificiu, renunțarea, sublimarea pasiunilor, eroismul, care erau fundamentate pe cu totul alte valori, cum ar fi eficacitatea, randamentul, utilitarismul, reușita materială, consumul etc.” care împing cultura umanistă spre margine, în timp ce triumfă cultura științifică și tehnică, care e bazată nu pe concepte ideale, ci pe obiectivitate și care implică o nouă viziune a lucrurilor.

Este greu să ne reprimăm un sentiment de alarmă citînd toate acestea, mai ales că eseistul ne explică liniștit, ba chiar cu simpatie, cum reacția la această cultură e de tip irațional și se manifestă în rîndul unei anumite categorii a tineretului împotriva societății tehnice și a culturii ei. El povestește cum a asistat la Stanford în S.U.A. la un spectacol umilitor. Niște studenți „au strîns bani ca să cumpere un frumos automobil american, simbol al reușitei. Apoi au săpat o groapă adîncă în care au îngropat automobilul, cu un înțreg ceremonial, însoțit de cîtece funebre. Odată cu acest automobil ei îngropau gustul pentru reușita materială, al căreia simbol era mașina, această reușită fiind sursa poluării planetei, păcatul omului modern”.

Intr-adevăr, s-ar părea că trăim în-

în fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare

tr-o lume în care soluția care ni se oferă nu poate fi acceptabilă, pentru că oricît de științific ar fi această cultură tehniciată bazată pe obiectivitate, ea nu este deci capabilă să ne satisfacă nevoia noastră de valori ideale. Fiindcă oricît de turburat aș fi eu de ideea că societatea agrară, din care am venit, a generat prin penuria ei economică valori spirituale idealiste care au format o cultură cu caracter universal, n-o să cred că o să putem și că va trebui să renunțăm de-aici înainte la spiritul de sacrificiu, la eroism, și chiar la renunțare și la sublimarea pasiunilor, fiindcă nu mai corespund sau sint chiar contrazise de contextul vieții.

Chiar așa, nu mai corespund? Cu

alte cuvinte randamentul, eficacitatea, utilitarismul, reușita materială, consumul, pot ține în frîu instinctele noastre? Prin ce? Fiindcă satisfacerea din abundență a unor nevoi materiale nu îmblinește, prin faptul ca otare, ființa umană, care pe lingă marile ei virtuți: capacitatea de a aspira spre eternitate, dorința ei mistuitoare de a o realiza, este în același timp o specie viclenă și plină de răutate, care nu se mulțumește mult timp cu ceva. Ii dai un automobil, după un timp vrea două și așa mai departe. E însă adevărat, (și aici meditația care ni se propune nu poate fi ocolită) că despotăria de conflictele și umilințele generate de lupta pentru existență, omul, asemenea unui animal hămesit care a descoperit în sfîrșit în natură sursa unei prăzi abundente, se mai potolește în pornirile lui. Consumă! Și inteligent cum e nu renunță la mijloacele care l-au ajutat să ajungă aici, adică la știință și dimpotrivă, își crează valori spirituale pornind de la ea. Care ar fi aceste valori? Nu vîd, nu înțeleg, și nu pot să-mi imaginez că ar fi altele decît cele care l-au adus pînă acum

atîtea victorii în spirit: noblețea atitudinii, detașarea, compasiunea, generozitatea simțirii, lupta eternă cu trufia, lupta cu teama de moarte.

Și totuși neliniștea nu mă părăsește. Știu că omul își poate modifica într-un mod amețitor felul de a vedea încît nu-l mai recunoști. Optica poate fi răsturnată. Dramele de ieri sint nu altă uitate, cit răstălmăcite, diminuate cu bună știință, înțelese greșit, sau pur și simplu neînțelese deloc, ca și cînd o inversare stranie l-ar apuca împotriva înțelepciunii. Din suferințele îndurate nu trage nimeni nici-o concluzie, războaielor, despre care am proorocit că le vom deființa nu le desfințăm. Pe lingă interese economice, care ar justifica ciocnirile și antagonismele, descifrăm și poziții iraționale, adoptate de state și guverne, consecințele ale pasiunilor oarbe, nesublimite.

În acest context pentru a ne linișți ce să gîndim? Cultura născută ca o proiecție a unei societăți tehnice poate modifica psihismul uman într-o direcție care n-ar contrazice în mod obligatoriu vechiul umanism al societății agrare, a penuriei. Fiindcă nu e obligatoriu să gîndim neapărat ceea ce facem, sintem destul de suciți să realizăm de pildă acest paradox: construim multe alimente, dar mîncăm puțin, ținem dietă. Ne ulem garderoaba cu haine, dar ne îmbrăcăm doar corect. În felul acesta viața noastră și noi înșine ar avea poate și mai mult haz... Iar singurul lucru care să ne turbure somnul să nu mai fie decît următorul: ne distrugem planeta, o poluăm, ce anume să mai inventăm ca să-i protejăm aerul și apele izvoarelor și mîrilor, ce legi să facem ca să-i împiedicăm pe vinători și mai ales pe obsedații randamentului în dauna naturii să ne distrugă speciile rare, ierburile care fac să strălucească pămîntul, animalele și păsările?

Ilustrații de DOBRE GHEORGHE

Marin PREDA

CANDID

cronica literară

COLINE CU DEMONI

Intr-un climat poetic precum cel actual, bintuit adesea de patima efemer-spectaculoaselor „schimbări la față” — s-o reînnoaștea: e un fenomen care atrage în caruselul lui poezii de toată mîna și de toate vîrstele! — deci într-o asemenea ambianță în care goana după ceea ce se „poartă” la un moment dat primește adesea înfățișări ilariant-grotesci, Ilie Constantin poate apărea multora un poet dominat de o circumspecție mult prea exagerată, împinsă pînă la conservatorismul programatic. Oare, chiar aceasta sînt realitatea? Ne punem o asemenea întrebare, pe tonul cel mai grav cu putință, pornind de la o constatare, revelatoare pentru noi, pe care am putut-o face recitînd, acum, întreaga poezie a lui Ilie Constantin. Anume, ne-a surprins în cel mai înalt grad „izolaționismul” stilistic (dăm noțiunii o accepțiune înaltă, apropiată de cea originară) sub semnul căruia cădea și conștiința universului poetic al autorului cărții de poezii *Coline cu demoni*. Faptul, firește, atrage după sine un semnificativ proces de sustragere de sub tutelel avatarurilor proprii generații, în așa fel încît evoluția poetului refuză circumscrierile și identificațiile succesive impuse de mult prea grăbitele metamorfoze ale modei poetice curente. Toate acestea sînt însă departe de a fi expresia cunoscutei atitudini retrograde a așa-zisului talent de structură instinctivă, care fu precum satana de tîmăie din fața oricărei tentații venite din partea curentelor înnoitoare ale vremii sale. Dimpotrivă, avem convingerea că la mijloc este vorba de un efort conștient de delimitare, practicat din însuși interiorul peisajului poetic actual. Ceea ce, indubitabil, divulă existența unei conștiințe estetice riguroase articulate, vegheată neîntreput de un spirit critic mai niciodată cîlit din echilibrul lui. În ultimă instanță, întreaga chestiune trebuie pusă în relație cu ambivalența temperamental-estetică a personalității artistice a lui Ilie Constantin: poetul și prozatorul, de o parte, criticul, de alta. Din acest punct de vedere, esențial, este interesant de remarcat că, spre deosebire de cvasi-majoritatea cazurilor similare, coexistența celor două domenii nu se realizează pe terenul compromisișilor recipioși. Scriitorul are vocația rară de a se supune la obiect și într-o situație și în coalață, fără a accepta serviciile segmentării propriului substrat temperamental-estetic. De aceea, critica de poezie a lui Ilie Constantin, fatalmente grevată înțim de impulsurile pleodorice pro domo, dispune totuși de capacitatea de a se proiecta în obiectiv și de a fi, astfel, autorizată pentru formularea tranșantă a judecăților de valoare. La rîndul ei, poezia se relevă ca o demonstrație declanșată prin sine, în măsură să se conformeze rigorilor spiritului critic fiercioric existent în structurile general-dominante ale conformației artistice cu care este dăruit scriitorului nostru. Așadar, poezia lui Ilie Constantin se revendică de la un program estetic grație determinării sale critice predestinate și nicicum nu se poate susține teza elaborației preconcepționale, de laborator.

Am insistat atît de mult asupra acestor chestiuni de ordin mai mult sau mai puțin general-teoretic fiindcă, mai ales în studiul la care se află acum, poezia lui Ilie Constantin, spre a fi mai bine înțeleasă, reclamă imperios efortul de a reflecta în marginea lor.

Din unghiul de vedere impus de restructurările ei interioare, poezia aceasta își potențează spiritul critic ce o domină la nivelul propriei conștiințe ontologice. Vrem să spunem anume că, ideatic și afectiv, ea gravitează în jurul unei continui spaime existențiale, ce-și are rădăcinile în tot mai acuta înțelegere a poetului în ceea ce privește raporturile dintre himera sa pentru absolut și posibilitatea practică — fatal limitată — de a atinge atari teritorii interzise de destin. Pierderea speranței de a putea cuprinde prin faptă ceea ce ochiul minții își poate apropia imprimă acestei poezii, acum, surful sceptic al înaltului edificat, rațional, asupra propriilor limite, dar care, tocmai de aceea, în loc să se retranșeze în confortul propriului scepticism filozofic, trăiește din plin acea durere lucidă, generată de neputința manifestării sale pe planul experienței.

Iată deci formularea pătrunsă de francheță a respectivei stări de conștiință: „De-ai mai putea zîmbi la fel ca înainte / de înghețarea sufletului / pe neașteptate! / E ochiul tău incremențat mărturie / și lacrima țî-a-nveninat obrazul. / Ești vinovat pînă la naștere de toate / și mai ales că înțelegi, cu mult mai mult / decît e-ngăduit puterilor din tine” (Suris).

Intr-un excelent articol pe marginea volumului selectiv *Fiara* (1969), Nicolae Balotă definea foarte exact condiția ideatică a poeziei lui Ilie Constantin, privită în cele mai recente faze ale evoluției ei. „Omul tulburat în flința sa cea mai intimă, în rădăcina sa ontică”, iată ce ar determina declanșarea reflecției poetice. Drept care, „Poetul în poeziile lui Ilie Constantin se descopere pe sine ca o ființă marcată de *accedie*”, ceea ce ar traduce „clădita stare a celui ce nu se poate transcende, a celui ce simte limitele aproape, starea de tristețe și inapetență a călugărului medieval care nu se mai poate rușina”. Intr-adevăr, culegerile *Clepsidra* și *Buna-vestire* învederă din plin însemnele unei atari cuize interioare și, de pîidă, un poem precum cel intitulat *Febra* nu făcea decît să închidă în materia sa simbolică o acută stare de tormentare a conștiinței traumatizate de incertitudinile, de sentimentul neputinței de a ieși din sine: „Leneș îmi umbli pește pe prin toată umbra / din apă, se accelerează-n mine, / viața și moartea, marele Vag / îmi dă suferința proporțiilor” etc.

Situată în prelungirea culegerilor anterioare, cartea *Coline cu demoni* surprinde tocmai prin substanțialul ei spor de lirism grav, difuzat în subteranele unor poeme, care, în chip obsesiv, converg spre același filon reflexiv. Crisparea dramatică enunțată, cum s-a văzut, atît de laconic (de altfel, în Ilie Constantin identificăm pe unul dintre cei mai laconici poeți români de azi, în sensul capacității de a esențializa structura metaforic — ideatică a poemului) în poezia *Suris* se ipostaziaza mai ales sub două forme distincte de expresie poetică. Intr-o categorie am plasa piesele unde poetul adoptă serviciile interogației directe, care la rîndul ei, apelează la plasticizări cit mai adecvate: „Poate mă-nșel / dar o chemare presimțită / din suprafețele supuse de nisip, / și-nun pînă în cerut cu stăruință, / un semn de sclav s'ardă țarna mea / pe umerii deșertului. / De m-așîi urni chemarea cui s-ar împlini?” (*Invenit*). Sau: „Din pămînt un strigăt mă-a ajuns, / mi-nșel mi umbli pe chip / înstrăinate de lacrimi / și cine mă va crede? / Ce noapte mă duce în jos, / ce ninsoare zadarnică?”

(Din pămînt, un strigăt). La fel, în poeziile: *Arhetip*, *Auz*, *A numi*, *Zori de ploaie* ș.a. Trebuie spus însă că modalitatea aceasta — atît de pretențioasă și de riscantă, dată fiind puținătatea mijloacelor de reprimare a declamației, a retoricii! — nu este întotdeauna generoasă cu inspirația poetului. Fapt pentru care, din cînd în cînd, dăm peste compuneri glosistice de-a dreptul superflue, de tipul celei intitulate *Duhul fără-de-leve*, din care, spre edificare, cităm acest fragment final: „Tu, duh, vitroz nemisăcată, gînd / prin fulgii de ninsoare, prin derute / de lung coșmar, atomii mei treacă / tînjesc spre tine în frățești volute. / Așteaptă-ne, îli strigă, cit mai sui / la capătul de clipă te-om ajunge. / Cînd va fi scrum tesutul amărui / al întocmirii gata să ne-alunge. / Așa-mi aud atomii, delirant, vorbindu-i duhului fărădelege, / cînd seara, de pe celălalt versant / ajunsă-n culme, stă să se închege”. Dacă se pune problema aprecierii aptitudinii poetului pentru poezia de moditație directă, în interiorul căreia, pe planul vibrației lirice, confesia convertită aproape fără tranziție în „silogism”, în joc cvasi-pur de idei își este sieși suficientă, vom prefera, desigur, exemple precum cele oferite de scurtele poeme *Telescop*. („Apoi mi-am smuls din irisul sălbatic ochii / și umilit am revenit la lume. / O, toate încă înaintea mea / continuă să fie infinite. / Și am avut / plîngînd / dezvăluirea neființei mele!”) sau *Treizeci*. („Cum stă sufletul meu / deasupra pămîntului / și întinericul umbli prin el!”)

Cealaltă modalitate privind mecanismul transpoziției materiei confesiv-meditative, în poezia lui Ilie Constantin, constă în tentativa de a implica respectiva materie în poemul de structură narativ-parabolică, al cărui freamăt liric se înscrie pe traiectoria unui destin ipotetic și anticipat. Conștiința iremediabilei disjunctii ontice despre care vorbeam se plachează decus pe termenii dichotomici ai narațiunii-parabolice, în așa fel încît planul din urmă este chemat să releve adîncimele prezentimentelor tragice care asediază conștiința poetului, neîntreput trează, din toate părțile: „Cum mi se-arată fără de vină / demonii negri de pe colină! / Cu ochii în lacrimi și viața-n singe / Îi văd în cerul ce se restrînge / Tace orașul, ora-n pustie, / nimeni pe cale se-alătură mie, / de pe colină pînă sub stele / demonii viseză sub genele mele!”. În elaborări de natura celeia din care am desprins fragmentul de mai sus (*Coline cu demoni*), căreia i se alătură nu puține altele: *Ninsoare singeroasă*, *Assur*, *Chipuri ale vitezei*, *Marele conion*, *Cumpăna înspăimîntată* vedem, în ce ne privește, terenul cel mai propice de manifestare a acestui poet de neobșnuit scrupul artistic și pe care îl pot suspecta de placiditate și de lipsă de adîncime numai aceia cărora le scapă transparența difuză, atît de indecisă în jocurile ei de lumini și umbre, a cristalului veritabil.

Nicolae CIOBANU

ANGHEL DUMBRĂVEANU

Fața străină a nopții

Poezii. Editura „Cartea Românească”.

NICOLAE ŢIC

Drumul spinos al întoarcerii

Roman. Editura „Eminescu”.

GRIȘA GHERGHEL

Armuri

Versuri. Editura „Cartea Românească”.

CONSTANTIN MATEESCU

Fumul bunicii

Nuvele și schițe. Editura „Albatros”.

posta redacției

I. P. Dintr-o greșeală de transcriere, răspunsul la scrisoarea dv. a apărut, acum două numere, sub inițialele V.P. Vă repet, poeziile mi-au plăcut. Doresc să vă publicăm. Aștept să-mi comunicați numele întreg.

NILAXU ALIENDROC — Stingace anagramă. Citez din poezia *Uitarea*: De n-ar fi ea (uitarea n.n.) / noi n-am putea trăi. / Dar ea există. Deci, e cum nu se poate mai clar, ea există și noi trăim. Mai departe: „Există uitarea. E nevătăzută / dar e tare ca marmora”. Și țî ceva, dacă tot există uitarea, e v-ăș propune să uități definitiv aceste versuri!

VICTOR IACOB — „Dar adevărul / că sînt sortit pieții vestice / e-ați de crană / Mat bine nu l-ăș fi aflat nicînd / Și-aș fi rămas la mîntuța omului de rînd”. Tot ce sunet dv. este mai mult decît adevărat, adică e la mîntuța cocosului. Dar asta nu înseamnă că v-ați aproplat cit de cit de poezie.

MICENIOS — Tină, elev, îndrăgostit, părăsit. Doresc revînerea iubitei plecate sau supărate. Desore poezie, nimic, deocamdată.

CITU F. NICOLAE — Doamnă, ce mai frază! „Conceperea ideală a vieții, s-așterne / Se sparge în suflet cînd zboară”. Poezia nu se scrie fără har chiar dacă „Iubirea te-nghetează și amorul te omoară”. Verbul „a sculpta” îl întrebuintează numai intelectualii foc de snobi.

MIRODNE NIC Dacă într-adevăr sînteți talentat la pictură, v-ăș îndemna să nu

mai oproșiți poezia. Și așa, s-arăca, e destul de desfigurată de atîția.

DIONISIE VLAD. Ton cam vetust, dar mîna țîne condeul cu destulă siguranță: „Vi-ori de iut, superbe alveole / Cu flăcări de iărîni melodioase / Vă simt sunînd în zveltele creole / Și-n proaspătul parfum de chipuroase”. Se vede că nu scrieți de jeri-alăitieri.

EL DESDICHADO. Fără a fi fără cursur, poeziile dv. nu mi-au displicut. Se simte, credem, o usoară influență Nichita Stănescu. Revențiți.

DEMILIOANE. Versuri excelente: „Ascultă în mine pămîntul / cum nu-și țîne gura / și Dumnezeu cum nu vrea / să se coacă în mărul nostru”. Poezie tipică de ironist, spiritual și cenzurat în avînturile sentimentale. Mi-a plăcut.

Cezar BALTAG

DOINA BALADĂ. Rețîn fraza: „Cine sînt, ce sînt, de tînde vin, încotro mă duc, ce rost ar avea în cazul de față asemenea hamletisme?” pentru că ea face corp comun cu poezia „Sînt o catedrală de aer”. Totul e măreț, totul e desăvîrit, dar nici-un cuvînt nu e icoană și nici coadă de drac, întinzîndu-se spre rama icoanelor. Vremea cuvintelor umflate cu țeva, precum mieii serviți în schimbă coborîrii de pe cruce și integrării în mormânt, e dusă pentru totdeauna și n-are hăz s-o regretăm.

VIRGIL A. POPESCU. „Deviza noastră”, după ce te-am citit, este, după părerea mea, numai și numai bunăzua.

CONSTANTIN GHEORGHE NAIDIN. „Prea tirziu” nu mi-a plăcut, pentru că prea tirziu nu e niciodată timpul potrivit. „În mîntu!” e mult mai bună. Dar și ea, puțin cam departe de țîpar. Te rog să-mi trimiți, în continuare, povestiri.

avant premieră editorială

EMIL BOTTA

Versuri

Editura „Eminescu”.

VIRGIL MONDA

Via și rodul

Roman. Editura „Eminescu”.

avant premieră editorială

MIRCEA STELIAN ȘONCUTEANU

Nuvela și schițe. Editura „Albatros”.

RADU CĂRNECI
Grădina în formă de vis

Poetul este un fericit care înalță imnuri de laudă unei fericite iubiri. Grădina în formă de vis (editura Cartea Românească, 1970) deși se reclamează prin limbaj și tehnică a metaforei de la somptuozitatea Cîntărilor cîntărilor și de la viziunile plutonice, antropomorfe ale eroticii eminesciene, este o carte de sonete. Radu Cărneai a reușit, sub acest aspect, o performanță destul de rară: formele rigide, fixe ale sonetului nu se mai resimt ca niște gratii de temniță, ele cad, se topesc sub doăoarea unei pasiuni ce-și strigă fără șfială autenticitatea. Poetul are o idee pe cit de umană, pe atît de înaltă despre iubirea lui: totul capătă o aureolă de jertfă luminoasă, de fierbinte sfințenie, pămîntul și cerul nu se mai privesc cu ochi străîn și rece, zeii coboară printre oameni, iar îndrăgostii alegărî într-un paradis asemănător cu Olimpul grecilor antici.

Viziunea este, așadar, specifică religiei erotice, singura ce unifică aspirația naturală a omului spre transfigurare, spre contopirea cu o ființă infinită existentă în toate religiile. Poetul oficiază într-un templu fără hotare, templul său este luminat de stele și încălzit de soare: „De-același foc să ardem, aceeași vîntoate / să ne cuprîndă trunchiul și virul de azur, / să-nobilim și munții și apele-mărețur / în carnea noastră sfințită același fulger taie. // O, arderea aceasta, cit am dorit s-o-năd: / adînciri de putere în mine se-ntrețale, / în singe-mi umbli timpul cu ochii de vîpăie / și-n duh comete-aprîne mă țac frumoz pur. // Tu, țî-mi-te părășă pe acest nobil rug, / aprinde-te de mine și țî-mi albastră para; / de-ai să citești în stele: / al nostru-i naltul crug — / și zborul ne cuprînde, căci bătă-n temple sara. // Deci, vino! taina-i mare: de cer și de pămînt — / de-același foc să ardem, cuvînt de la cuvînt!” (II)

Radu Cărneai, după cum spuneam, are navitatea să-și cînte cu sinceritate și fervoare

compendiu

iubirea în aceste sonete, într-un limbaj simplu, uneori destul de arhaic din punctul de vedere al sugestiei cuvintului pentru sensibilitatea unui cititor modern. De aici și din pauzele de inspirație, ca și din insuficiența concentrare asupra nuanțelor, acest cititor modern poate fi nu numai bucurat de prospețimea unor sonete (cum am fost noi) dar și nemulțumit de platitudinea altora (cum vor fi destui).

MODEST MORARIU

Spectacol de pantomimă

Iată poezia dezabuzării intelectuale metaforizate care șochează, dar nu zguduie, care intrigă, dar nu duce la revelația unei alte lumi fiindcă ea nu crede prea mult nici în această, deși îi mimează ticurile cotidiene. Modest Morariu se detașează de eroul său, un destriator, desigur, deși comunicarea se face la persoana întîi singular, și nu ne-am fi mirat dacă am fi citit pe ultima pagină un epigraf, un epitaful sau ceva de felul acesta și care sune: „Să exagerăm, dar cu moderațiune”.

Spectacol de pantomimă își însușește lirismul discret pe care, într-un fel, îl conține — prințurile umile ale civilizației moderne, astfel că problematica veșnică a omului — structurată în jurul ideii de salvare, de supraviețuire — suferă agresiunea produselor acestei civilizații, dar procesul nu ne apare într-o lumină tragică, ci de penibilă reificare: „În ultima vreme assist la un proces ciudat / pe care psihologi savanți / l-ar intitula: „Proces de maturizare esențială / într-un secol eminamente idealist”. / Și astfel zi de zi constat / cum semenii se transformă treptat / în obiecte, / ca să fugă de ceva, de cineva sau chiar de ei / cînd obosesc să se mai caute / și nu se mai vor copii (...). / E un adevărat exod spre obiecte / în care oamenii se mută zi de zi / spre a deveni case, automobile, bibelouri, covoare sau borcane cu murături. / Cei lipsiți de fantazie / sau, dimpotrivă, foarte ambițioși, / devin libere de economii” etc. etc. (Transsubstanțiere).

Poetul, după cum se vede, are orăre de cuvîntele mari, în acest secol plin de contradicții, orice ton apodictic încercînd să recucească, să-și circumscrie un spațiu soteriologic tradițional și se pare vorbărie goală, grandilocventă. Din păcate, acest lirism, oricît ar încerca să se scufunde în umilința tăcută a lucrurilor, rămîne doar ca o tendință: el nu este nici destul de cald, nici destul de rece pentru aceasta.

Poetul, după cum se vede, are orăre de cuvîntele mari, în acest secol plin de contradicții, orice ton apodictic încercînd să recucească, să-și circumscrie un spațiu soteriologic tradițional și se pare vorbărie goală, grandilocventă. Din păcate, acest lirism, oricît ar încerca să se scufunde în umilința tăcută a lucrurilor, rămîne doar ca o tendință: el nu este nici destul de cald, nici destul de rece pentru aceasta.

ADI CUSIN

Umbra punților

Că Adi Cusin este un poet de real talent, nu trebuie să ne mai îndoinim acum la apariția celui de-al doilea volum al său *Umbra punților la Editura Cartea Românească* (1970). În ce constă natura acestui talent, care sînt limitele sale de forță, iată ce ne rămîne să descifrăm.

Adi Cusin are un deosebit simț al dramaticului, poeziile sale ne propun aproape întotdeauna o scenă (desigur, nu aplicată) pe care se înfruntă diferite elemente ale conștiinței morale. În funcție de aceste ipostaze ale binelui și răului, tonul poetului oscilează de la tendrețe la sarcasm, de la abandonarea dulce în somnolență unei metafore la ironia lucidă, sfîchuitoare. Există așadar, în această structură artistică, o tendință naturală, irepresibilă spre regizarea trăirilor, ideilor etice în scenografia unui sentimental.

Virtutea principală a acestei vocații dramatice a poeziei lui Adi Cusin o descoperim, așadar, în dinamismul ei, în succesiunea rapidă a replicilor cu tendință edificatoare. Aici se află însă și viciul esențial: urmărind, adesea, să edifice într-o direcție morală oarecare, poetul uită că a părăsit granițele discursului liric, uită adică faptul că scriind poezie trebuie să rămînă în scopurile proprii ale poeziei. Consecința firească a unei astfel de înțelgeri a actului artistic nu înțelgeri să-și facă datoria: goleşte textul de orice mister, reducîndu-l la o conversație oarecare despre o temă oarecare, fie ea gravă ori frivolă. Ergo: nu pleddm împotriva structurilor poetice dramatice, dar împotriva dramatizării regizate a pastunilor, împotriva exteriorității melodramatice.

O asemenea intuiție poetică prăbușit totul în tăcere și neputință. Dar la Romulus Guga există un fond de noblețe care dă destinului tragic măreție. Poetul nu-și învîntă disperarea pe cale speculativă și nici prin provocare de slăvi euforice, ci printr-o bună-tate adîncă și calmă, suită din bezna primordialității tolemaice. Poetul iubeste împrejurările morții și, de aceea, plimbarea sa pe pămînt e plimbarea unui contemplator. El privește și înțelege totul, el îi acceptă pe oameni și le adoptă credințele.

CONST. ABĂLUȚĂ

Unu

După apariții rare în presă, Constantin Abăluță și-a publicat în editura Cartea românească un volum cuprinzînd versuri și proză de o factură originală. Titlul și prezentarea grafică a volumului (semnată de autor), ca și o anumită excentricitate suprapoziționată, nu sînt singurele explicații ale acestei originalități.

Autorul are aerul unui blazat care compune mici piese pentru o audiție de cameră. De aceea el uzează cu detașare de un oarecare rafinament și nu șochează decît în limitele confortului.

Lipsite de patetism, poeziile sale par enunțuri eterogene, rostite egal și acompaniate de pian. În realitate însă ele converg spre obținerea unei atmosfere care se instaurează într-adevăr, elegant și discret. Astfel, autorul a epilat zîmbetul sceptic al sensibilității moderne. Dar, diplomația aceasta, care presupune o educație literară, s-a răsfrint și asupra conținutului liric. Cochetînd prea mult și studîndu-se în oglindă, poetul a teatralizat inspirația și a făcut-o domestică. În virtutea acestei tendințe, viziunea apocaliptică a regresului materiei a devenit o nostalgie minoră: „prietenii se usucă și cad de pe tine / locomotiva spartă ruginește-n desăz” (Unu), iar sentimentul solitudinii geniale, o boemă de cafenea, „denunțăm-ți-mă / porți barbă și ocoles / ministerele” (Etyl).

Tot atît de contradictorii sînt prozele, propunînd parabole grave sau universuri de coșmar într-un limbaj agreabil. Dramele casnice promit sensuri profunde estompate însă de bonomia ex-pressei. Autorul are, în plus, atît, atîtul unui spirit de observație surprinzător de lucid, care scoate în relief amănunte semnificative ignorate pînă la el. Dar, în ciuda acestui realism al detaliului, o tensiune lirică de decor și de teatru (amintind maniera, dar nu și stridența din prozele lui Bacovia) trădează pe poetul care nu se poate obiectiva.

O bucată ca Pulberii, de exemplu, introduce pe cititor în ritmul povestirii de groază profesate de Poe, dar, în lipsa aceluiași magiu de atîngere a iraționalului prin mijloacele rațiunii, rămîne o simplă demonstrație de tehnică. O alta, *Evadare*, reeditază evaziunile funcționarului anonim din schifele lui Macedonski. Poarta spre vis se deschide tot mai larg și devine un orizont care cuprînde cu totul.

Originalitatea volumului stă, astfel, în alegerea unor modele care au excelat prin originalitate. Autorul nu pastizează, ci recurge la maniera clădută de a domestici maniere cîmăne. Nota sa particulară rămîne bizareria formulată amabil.

ROMULUS GUGA

Totem

Aproape concomitent cu debutul în proză, Romulus Guga și-a publicat și această carte de versuri. Fără a face din ea o simplă variantă stilistică a romanului *Nebulul și floarea*, trebuie totuși subliniată atitudinea fundamentală, comună celor două volume. Este vorba de un impresionant sentiment al demnității umane, de natură camusiană, provenind prin urmare din acceptarea lucidă a suferinței. Poeziile incluse în volumul *Totem* (ed. Cartea românească) au această masivitate a durerii ce s-a clădit anonim, prin trecerea generațiilor. Poetul mărturisește că a trebuit să-și refuleze vîlcările subiective pentru a auzi corul uniform, dar profund al aspirațiilor milenare: „voadă vâ arăt alte fețe, / cele ale echilibrului, / ce frică mi-se că-mi veți reda / fata răvășită de-alcool și singurătate”. (Elegie primitivă).

În orice operă literară autentică, ansamblul constrînge cuvintele, reunindu-le într-un sistem original de semnificații. Și aici, prin cuvîntul echilibru, de exemplu, înțelegem nu o anulare reciprocă a tendințelor contradictorii, ci o monumentalizare a lor, o convertire estetică. „Poetul e împrejmuit cu piatră”, adică eternizat prin pietrificarea cuvintelor care se rup de moment și se stratifică geologic.

Aspirația milenară despre care vorbeam este setea de nemurire și ea generează infinitele contradicții. Dragostea, poezia, cunoașterea, toate sînt văzute ca împrejurări ale morții, și nu ca depășiri ale ei. Cine iubeste face un pas către moarte, cine cunoaște se afundă în moarte, cine declamă, se eternizează prin moarte. Astfel, moartea reprezintă cerul închis sub care ne consumăm aventura.

O asemenea intuiție poetică prăbușit totul în tăcere și neputință. Dar la Romulus Guga există un fond de noblețe care dă destinului tragic măreție. Poetul nu-și învîntă disperarea pe cale speculativă și nici prin provocare de slăvi euforice, ci printr-o bună-tate adîncă și calmă, suită din bezna primordialității tolemaice. Poetul iubeste împrejurările morții și, de aceea, plimbarea sa pe pămînt e plimbarea unui contemplator. El privește și înțelege totul, el îi acceptă pe oameni și le adoptă credințele.

Fănuș NEAGU

Dan LAURENȚIU

Alex. ȘTEFĂNESCU

Învățăturile lui Neogoe Basarab

Importanța ediției actuale

Așteptate cu nerăbdare și primite cu un entuziasm justificat de către critică și publicul cititor, *Învățăturile lui Neogoe Basarab* către fiul său Theodosie se prezintă pentru întâia oară la înălțimea valorii textului. Trebuie să felicităm editura Minerva și Combinatul poligrafic „Casa Scînteii” pentru ediția de față, rod al muncii de cercetare, de investigare pătrunzătoare, neostenită și pasionată a lui Dan Zamfirescu, la care se adaugă și studiul competent, cu importante contribuții al lui G. Mihăilă. Dan Zamfirescu este autorul introducerii intitulate *Primul monument al literaturii române*, al notelor marginale și de subsol ale textului românesc (transcris de Florica Moșilă), iar G. Mihăilă semnează studiul *Originalul slavon al Învățăturilor și formația culturală a lui Neogoe Basarab*, precum și traducerea textului slavon, atît cît ni s-a păstrat.

Importanța ediției constă nu numai în reconstituirea științifică a versiunii românești din secolul al XVII-lea — ea însăși o operă literară de o deosebită valoare — copiată în diferite manuscrise ulterioare, ci și în demonstrațiile din studiile introductive, care ne conving că *Învățăturile* au fost scrise de însuși Neogoe, considerat de către Bogdan Petriceicu Hașdeu „Marc Aureliu al Țării Românești, principe artist și filosof”. Aceste opinii s-au impus cu tot mai multă evidență, ele fiind confirmate de cercetătorii din diverse ramuri ale științelor sociale (filologie, istorici, juriști, istorici de artă).

Învățăturile lui Neogoe Basarab confirmă presupunerea că în mediul de cultură în care s-au realizat opere plastice de o neîntrecută frumusețe — în arhitectură, pictură sau broderie — au putut să apară și lucrări literare, de o valoare similară. Și după cum artele românești din evul mediu care pot fi referite la prototipuri bizantine, se prezintă, folosind strălucitele tradiții ale acestei culturi, cu trăsături proprii — fie ele stilistice, iconografice sau coloristice — tot astfel opere literare, de felul *Învățăturilor*, oglindesc, dincolo de canavasul metaforic preluat din lumea bizantină, realități ale locului și timpului în care au apărut. În prefața *Învățăturilor* se subliniază, pe drept cuvînt, că exprimarea directă sau cu ajutorul tehnicele „mozaicului” (de citate) a lui Neogoe Basarab este de o autenticitate semnificativă.

Considerînd că problemele mai importante, cum ar fi cea a identificării autorului și implicit a datării *Învățăturilor*, precum și cea a precizării izvoarelor, au fost, în linii mari soluționate, vom înțirzia asupra structurării *Învățăturilor*. Actuala suită a *Învățăturilor* este cea originară sau ele s-au prezentat la început sub o altă înfățișare?

D. Russo, care a adus unele contribuții la analiza acestei opere, stabilind că textul din limba greacă reprezintă traducerea celui slavon și identificînd o serie de eroare, a considerat în mod greșit că *textul* ei reprezintă un amestec incoherent de elemente laice și bisericesti. Aceiași punct de vedere l-a exprimat și P. P. Panaitescu, cu unele amendamente mai recente. Dan Zamfirescu și G. Mihăilă au demonstrat unitatea inextricabilă a conținutului *Învățăturilor*, în care nu s-au suprapus multe straturi și care, la critica internă nu vădește nici o posibilitate de defolieră.

Dar dacă *Învățăturile* se prezintă omogen la secțiunile de detaliu, care este situația atunci cînd considerăm planul lor? Cînd încercăm să înțelegem raportul celor două părți din care este alcătuită lucrarea, apoi a capitolelor subsidiare?

Dan Zamfirescu care se pare să a propoză că „Pentru Russo și chiar pentru Cartoian care îl urmează întocmai” toată partea întâia era haotică fără legătură cu partea a doua și neapărat scrișă mai târziu” (p. 24), ajunge el însuși la concluzia că „Structura părții a doua este foarte clară: 13 capitole, fiecare alcătuit, după caracterizarea lui Hașdeu „un tratat separat, un ce întreg și complet”. Această nouă structură (sublinierea noastră — P.C.) impune și o tehnică nouă de utilizare a izvoarelor” (p. 41).

În continuare se arată că primele trei capitole din partea a doua a *Învățăturilor*, vădese un alt caracter decît restul acestei părți: „Cu pilda despre milostenie (cap. IV — P.C.) se încheie grupul de capitole avînd o structură oarecum eterogenă mai aproape de predica bisericăscă decît de literatura parenetică propriu zisă” (p. 49).

Se ajunge așadar la unul dintre punctele de vedere ale lui D. Russo și anume că există o diferență între cele două părți a *Învățăturilor* și mai mult, se distîng chiar în corpul părții a doua, două grupuri deosebite de capitole.

Unitate structurală?

Evident că, în cazul acesta nu se poate vorbi (p. 24) de o unitate structurală a planului *Învățăturilor*. De fapt nu

numai primele trei capitole se vădese altele decît celelalte din partea a doua, ci și capitolul al XIII-a, care, împreună cu capitolul III, ar fi fost introduse în manuscrisul *Învățăturilor* după încheierea lucrării (p. 45 și 55).

Această explicație are în vedere faptul că în capitolul III („Scrisoare către oasele maicii sale”) Petru, fiul lui Neogoe, nu apare ca fiind mort, în vreme ce în capitolul XIII („Rugăciunea... la ieșirea sufletului”) cu care se în-

Puncte de vedere

cheie *Învățăturile*, Petru ne este prezentat ca fiind în viață.

Se arată că scrisoarea a III-a a fost redactată după 15 iunie 1520, data morții lui Petru, dar evident înainte de septembrie 1521, cînd voievodul însuși moare (p. 45). Tot în acest interval ar fi fost inserat și capitolul XIII (p. 55), redactat „înainte de încheierea *Învățăturilor* (elaborate pe bucăți și la date diferite) și anume pe vremea cînd trăia și Petru, fiindcă domnul se adresează la doi fii” (p. 55).

Cronologia acestor redactări succesive ar fi următoarea:

1) Înainte de 15 iunie 1520 se scrie scrisoarea finală (cap. XIII) (în care Petru apare în viață).

2) Între 15 iunie 1520 și septembrie 1521 se termină de scris *Învățăturile*.

3) După încheierea *Învățăturilor* se redactează scrisoarea a III-a (în care Petru apare defunct).

4) La o dată mai târzie — dar tot în limita 15 iunie 1520 — septembrie 1521 — se inserează în *Învățăturile* scrisorile a III-a și a XIII-a.

Explicația de mai sus are inconvenientul că presupune, odată încheiat manuscrisul cu un caracter exhaustiv al *Învățăturilor* redactarea unei scrisori noi, apoi inserarea acesteia împreună cu o altă scrisoare, anterioară, pe care nu vedem de ce voievodul nu a adăugat-o atunci cînd scria *Învățăturile*.

Ne punem întrebarea, dacă primim punctul de vedere al inserției simultane al scrisorilor III și XIII, de ce voievodul nu a corectat pasajele din cea de a doua scriere, în care Petru apare în viață, din moment ce el era decedat la data aceea?

În sfîrșit, analiza internă a părții a doua a *Învățăturilor* arată că și capitolele I și II prezintă un caracter eterogen, la fel cu capitolele III (cum subliniază și Dan Zamfirescu) și XIII. Au fost ele adăugate la o dată mai târzie?

Dacă trecem în revistă capitolele la care ne referim examinînd cui le adresează voievodul și natura lor, vom observa următoarele:

1) Capitolul I este în realitate o predică, citită în biserică („Așijderea, iubiiții miei, deacă intrați în biserică, voi vă rugați și faceți slujbă cu cîntări... iar deacă ești din biserică, voi nu faceți ce-ați făgăduit...” (p. 219) și care începe astfel „Fătul meu Theodosie și voac cinștiilor și dulcilor miei domni, care veți fi în urma noastră domni... așijderea și dumneavoastră, iubiiții miei boiari așa vă învăț...”

Există ura fășișă, ura directă, ura care la forma crimei, dar există și ura care poate să capete forma unui tratat de filozofie. Din acest punct de vedere, între un pumnal înfipt pe la spate și o idee eronată nu există deosebiri esențiale. Ura este o eroare — indiferent ce se exprimă prin pumnal sau prin metaforă.

Am citit adeseori articole de critică și filozofie cu un sentiment de spaimă aproape fizică: Doamnă, cită ură zace în acest om. În acest caz, ura lua o formă artistică — cuflul dețeneia metaforă, pumnalul — punct de vedere, dar oîn toate acestea seducătoare demonstrații răzbuțea o înfricoșătoare și atroce ură față de om.

Mulți esteticieni și chiar mulți poeți au încercat să idealizeze ura, să considere ura drept o expresie inevitabilă a condiției umane. Unii — chiar dintre cei mari, chiar dintre cei care trezesc respectul nostru, vorbesc de un fel de ierarhizare a urii; or există o ură admirabilă, și o ură meschină, o ură genială, și o ură mediocară. Se spune că numai oamenii foarte dotați ar fi capabili de ură, ca și cum pentru a urî și se cer calități deosebite.

Se poate vorbi de capacitatea de a scrie versuri sau a construi poduri? Ura, chiar foarte consecventă, chiar foarte metodică — nu se naște din putere. Nu există puterea de a ura. Ura este doar expresia slăbiciunii, a contradicției. Vere să-i lînștesc pe cei amatori de ură: pentru a urî nu se cere nici o capacitate, nu se cere decît să fi întunecat și nerăzicit. Cine recunoaște că este capabil de ură își recunoaște infirmitatea. incapacitatea de a fi fericit. Nu există filozof care să fi urit pe cineva, ura te scoate din lumea înțelegerii și te aruncă în lumea senzațiilor oarbe. Cine are goliul de a urî trebuie să aibă și modestia de a recunoaște că nu înțelege nimic. A face o legătură între iubire și ură e, simt eu, ceva fals. Se spune că cine iubeste

2) Capitolul II este de asemenea o predică, după cum observă Dan Zamfirescu (p. 43), adresată nu lui Theodosie ci tuturor cîji sînteți unși lui Dumnezeu și împărați creștinești și domni... patriarși ai lumii și mitropoliți... egumenilor și duhovnicilor”... într-o ierarhie a celor miruiți, de inspirație evident bizantină.

3) Capitolul III are un caracter de orație funebră, cum s-a observat, adresată în primul rînd mitropolitului Marcarie, apoi clericilor, în sfîrșit celor morți și celor aproplați. Și această scrisoare a fost citită în biserică, traducerea titlului ei slavonesc fiind „Epistola lui Io(ă)n Neogoe voievod către moaștele mamei sale Neaga și ale fiilor săi Petru și Ioan și ale fiicei sale Anghelina. Cuvînt de umilință”.

4) Capitolul XIII reprezintă o rugăciune în care voievodul se adresează divinității, dar și celor din jur.

Prin urmare un caracter „eterogen” față de restul *Învățăturilor* (deși cu un substrat de îndrumare) îl au și cele două predică (cap. I și II), orația funebră (cap. III) și rugăciunea (cap. XIII). Evident că de unitatea părții a doua a *Învățăturilor* nu mai poate fi vorba: ea a fost

TEODOSIE, 1521 (după o iconă de la Curtea de Argeș)

alcătuită preluîndu-se scrieri independente, redactate în momente diferite. Nu putem concepe ca aceste scurte capodopere să fi fost inserate după terminarea *Învățăturilor* ci adăose textului la întocmirea lui.

Scrisorile de învățătură

Dovada independenței inițiale a acestor scurte scrieri o constituie și prezența în volumul recent apărut a celor două *Învățăturile* de sine stătătoare: „Cuvînt de învățătură al bunului creștin domn Neogoe voievod, domnul Ungrovlahii către 2 slugi credincioase ale sale și drazi, care se lepădară de lume și se dederă vieții călugărești” și „Altă învățătură a semeena ceștialaltă”, prima adresată călugărilor Varlaam și Ioasaf, foști boieri ai lui Neogoe, cea de a doua numai lui Ioasaf care moare înainte de a primi învățătură voievodului. Dacă prima vădește evidente asemănări de conținut și exprimare cu *Învățăturile* ce au un caracter religios din capitolele I și II, ultima reprezintă în mic o orație funebră ca și cea din capitolul III. Oricum aceste două scrieri ne introduc în laboratorul de creație a lui Neogoe, confirmîndu-ne că *Învățăturile* din capitolele I, II, III și XIII au fost la origine scrieri întocmite în diferite ocazii și pentru scopuri diverse. Totodată ele ne permit să presupunem că dintre scrierile

le independente ale voievodului numai unele au fost preluate cu prilejul întocmirii *Învățăturilor*, iar altele (printre care și cele două scrieri menționate mai sus) au rămas în forma inițială. Dar nu numai capitolele I, II, III și

Debuturi

Nu mă-ncumet a afla dacă tot așa stau lucrurile și-n celelalte domenii literare, dar în poezia peste anul ce s-a curs eu fost puse pecețile a două neobișnuite debuturi editoriale.

În primul rînd se cade a-l elogia pe Emil Brumaru („Domnule, și vă rog să mă credeți, imi vine atît de greu / Să vorbesc, de la o vreme, la masa / Pe care o iau sub portretul iubitelui meu, / Din pandișpanul tăiat la desert zboară fluturi albaștri și fini ca mătasea”) iar apoi pe Daniel Turcea („Așa cum s-a ales dintre ei să moară / cel neatinș de lepră dar descuind o scară / așa cum din splendoarea acelei bălăi / ar fi rămas goblenuri cu mușchi liliiacii / am fi putut prieteni să mai rămînem mult / cînd tot ningea afară, lîngă dulăul cult”).

Se cuvine să le adăogăm, versurile pline de noblețe prozodică și mocnită spusă, încă neadunate în volum, ale lui Mircea Dinescu („Atîtea grații de petale rup / cu pleoapele prelung schimbate-n gheare / vom fi sâmbăci vom muri în grup / pîndind azurul fără luminare”).

Peste primele două iviri poetice (și, nădăjduim că nici cea de a treia nu va înțirzia a intra pe scara principăla) a crescut în 1970, domul cristalin al unei instituții benefice: Editura Cartea Românească. Vegheată și condusă de talentul, atenția și neprecupețirea unui mare prozator: Marin Preda. Lui îi mulțumim.

Leonid DIMOV

efemeride

Însemnări

Herodot povestește că sciiți nu se temeau să-i înfrunte pe invadatorii perși, dovedind curaj și abilitate. Un lucru însă îi speria și îi punea uneori pe fugă: niște răgete teribile ce se făceau auzite noaptea din tabăra adversă. Erau răgetele unor măgari și catiri, animale necunoscute scitilor. Nu mi-e frică de polemica deschisă, ci de răgetele prin care unii polemisti înțeleg să-și acopere slăbiciunea.

Ideea creației ca efect al unei cauze misterioase, mai presus de rațiune, și ideea creației ca lucrare, ca produs, adică, al unui meșteșug, le găsim încă în vechile cosmogonii. După unele legende egiptene, lumea s-ar fi născut dintr-o floare de lotus, dintr-un ou de găscă sau din trupul zeiței Nut, dar fără colaborare masculină. După altele, lumea ar fi plămădit-o zeul Chnum pe roata olarului.

Apronpe nu este cititor de literatură care să nu-și închipuie că e de ajuns să citești spre a putea da verdictul juste. O maximă franceză spune: la critique est aisee, mais l'art est difficile. Prin urmare, toți putem fi critici. Toate acestea traduc ideea comună că profesia de atare, în critică, nu există. Imi amintesc o întâmplare din Three men in a boat a lui Jerome K. Jerome. Cineva (povestitorul) crede, studiînd întimplările simptomele celor mai diverse boli, că a suferit fără să știe de toate și, speriat, se duce la spital. De unde putem deduce că nu e de ajuns să descoperi niște simptome ca să stabilești un diagnostic exact. Pentru aceasta se mai cere un lucru: să fii doctor.

Citez din The Premature Burial de Poe: „Sînt unele subiecte de interes incontestabil, dar mult prea ingrozitoare ca să fie folosite într-o povestire obișnuită. Adevărul scriitorului trebuie să le ocloască dacă nu vrea să provoace revolta sau dezaprobarea. Ele nu sînt adevărate, dar adevărul, în sevara lui măreție, le susține și le consfințește. Așa de pildă, te simți înfiorat de cea mai puternică dintre „plăcerile dureroase”, cînd îți se istorșește despre trecerea Berzei, despre cîntecul roșii din Lisabona, despre ciurma de la Londra, despre noaptea Sfîntului Bartolomeu sau despre moartea celor o sută douăzeci de prizonieri înăbușiți în „hruba neagră” din Calcutta”. Dar ceea ce e tulburător în aceste povestiri e tocmai faptul în sine — e realitatea — adică adevărul istoric. Dacă ar fi doar născociri, ne-am gândi la ele cu stă.

Și fiindcă a venit vorba de Poe. În povestirea lui The Spectacles, un tinăr (cum miop) se îndrăgostește de o frumoasă doamnă și o cere în căsătorie. Doamna îi dăruiește atunci o pereche de ochelari prin care, privînd-o, tinărul are surpriza de a o vedea bătrîna și urîtă, cu dinți falși, perucă și cu un strat gros de fard peste pielea zbîrcită; Doamna avea optzeci de ani. În Rochia de moar a lui Călinescu se petrece o transformare însemnată: imaginația aprinsă a poetului face dintr-o octogenară o fragedă copilă. Se vede că imaginația și rațiunea produc efecte contrarii: una creează iluzii, alta le distruge. Tinărul lui Poe era miop, adică poet.

Sigur că dacă raportăm traga de artă la realitate putem opera unele concluzii privind opera; dar să nu uităm să le tragem pe cele, încă și mai interesante, privind realitatea.

Void să-l compromită, niște „prieteni” răspîndesc pe seama lui Lucien Luwen. eroul lui Stenhal, zvonul că ar fi republican. Comandantul îl moște pe tinărul sublocotenent să se opere atîrînd pe peretele camerei sale un mare portret al regelui Ludovic Filip. Acest sfat util nu era primul de acest fel în educația lui Lucien. Tatăl său îi spusese cîndva: „N-ți decît să fii sînt-simonian sau chiar de o mie de ori mai rău decît atît, totul e să nu arăți a fi” Calomnia naște ipocrizie.

Teodor MAZILU

Pavel CHIHAIA

Nicolae MANOLESCU

Tot despre ură

mult e și capabil de a urî cu aceeași putere. Iubirea și ura n-au o energie unică, nu pornesc din același izvor. Și apoi iubirea este energie, este viață — iar ura este, de fapt, o stare de apatie, ori cît de violent s-ar manifesta. Pentru a urî n-ai nevoie de energie; întinerul îți este de ajuns.

Important este, cred eu, nu să idealizăm ura, să scriem fraze patetice despre ură, s-o numim, cu înconștiență, cînd magnifică, cînd admirabilă. Ar trebui poate să ne tulbure ideea că noi sîntem în stare să vedem în ură ceva frumos, ceva poetic, s-o ierarhizăm. Sigur, nu există lepi despre felul în care se naște ura și nici metode de luptă împotriva urii. Dacă vrei să și lupți împotriva urii tale, înseamnă că tot cuprîns de ură ești. Înșiși ideea de a lupta împotriva urii este expresia directă a urii. Ura nu este un dușman căruia trebuie să-i dai la cap, ura e o realitate complexă pe care trebuie s-o-nțelegi. Dar nu teoretic. Mai importantă decît toată înțelegerea teoretică ni se pare a fi sila ce ne cuprinde față de ura care zace în noi. De ce să urîsc un om care o să moară, ca și mine? De ce să urîsc un om, care, ca și mine, vrea să fie fericit? De ce să văd într-o ființă omenească cu aceleași probleme ca și mine, cu aceleași boli și aceleași speranțe, un dușman?

Gîndul că aș putea urî un om care, ca și mine, este sortit morții, mi se pare de o mare slăbăciune.

Logica nu ne ajută să înțelegem ura. Ura nu se poate înțelege cu ura. Ura se poate înțelege doar prin iubire și ura înțeleasă este iubire. Dar ne este pesemne foarte greu să înțelegem sensul adînc al faptelor noastre. Nici acum nu înțeleg de ce urîsc oamenii care beau direct din sticlă, de pildă. În fond, a bea direct din sticlă, a nu avea răzdară de a găsi un pahar, nu e păcat prea mare. Totuși, cînd văd un asemenea spectacol, mă întunec la față. Oricite ingenuități în fața materiei imi dă un sentiment de singurătate și frică. Oare asta să fie ură? Atît de puțin?

Dar de ce din această dezamăgire se naște ura? Ca să fii sincer, nici acum nu înțeleg exact de ce urîsc oamenii care beau direct din sticlă sau, mai exact, mi-e frică să înțeleg. Mi-e frică de ceea ce aș putea descoperi la capătul acestei înțelegeri.

Elenca și iepurele

Elenca nu făcu decât puțin pași, cind, de gardul de lemn cu care părase a fi făcut corp comun, se desprinsese o siluetă neagră care îi spuse cu un ton muelat:

- Bine, dar știu că ai stat mult...
- Costache, erai aici? Nu plecaseși?
- Cum să plec? N-am zis că vă aștept?
- Oh, Costache, zise Elenca luindu-l de braț, e draguț din partea dumitale că nu m-ai părăsit...

Elenca îl apucase de braț într-un gest crisp, ca și cum devenise din nou acută primedea de a leșina și de a se prăbuși. Costache era un om simplu care nu și complica mîntea cu nici o ipoteză și cu nici o întrebare, deși în clipa aceea, ca și în tot timpul celor ditorva ore de așteptare se gândise că femeia își va fi făcut la doctor un raclaj, așa că acum primi fără murmur s-o sprijine la mers. Apoi îi spuse simplu, și fără nici o nuanță de reproș, ca și cum lucrurile s-au petrecut în modul lor cel mai firesc:

- Te-am așteptat ca un ciine.
- Elană îl privi dintr-o parte, uimită. Tocmai treceau prin dreptul unei lămpi electrice și putea să-l vadă fața negricioasă, neîngrăjită. Îi întrebă:

- Ai stat tot timpul în ninsoare?
- Dar unde să stai? Mi-era teamă că te pierd din ochi. Se așternuse ninsoarea pe umerii mei, încît devenisem un om de zăpădă.

- Ești un om bun, Costache.
- Ști cum sint acum? Ca un sloi de gheață.
- Îmi pare rău, Costache.

— Lasă că n-a murit nimeni din cauza asta. Am să iau o sticlă de secărică și ăre să-mi treacă.

- Ajunseră în centru. Elenca întrebă:
- Iar m-am încuscat. Într-o vreme gara?
- De ce? Vrei să pleci? întrebă Costache cu un aer dezolat și uimit.
- Trebuie să plec.
- Bine, dar ai la fiecare ceas câte un tren!
- Am să mai stau un pic cu dumneata,

— Nu-l nimic. Aoleo, fi-r-aș al dracului, dar să știu că m-a pătruns frigul pînă la os, zise Costache și apucă sticla de secărică.

- Apoi tăcu o clipă și întrebă sfios:
- Te superi că vorbesc așa?
- De ce să mă supăr? întrebă Elenca privind-l cu un aer calm și ocrotit.

În clipa aceea iepurele care stătuse cumin-te pînă atunci în poșeta așezată pe masă, își scoase urechile și ochii îi luciră ca două mărgele de chihlimbar. Costache auzi foșnetul iepurelui și îl privi consternat și amuzat.

- Să fiu al dracului, uitasem de iepure!
- E cel mai bun prieten al meu, zise Elenca.

— Da, nu mă mir. Am avut și eu un ciine, a murit în primul bombardament. Dar ști ce ciine era? Ca un om! Numai că nu vorbea. De vreme ce spui că iepurele ăsta îți e ca un prieten, nici nu mă îndoiesc că este un iepure deosebit.

— E draguț că vorbești așa de binevoitor despre el.

- De unde-l ai?
- De undeva. De la Dragoș Vodă, de pe Bărăgan.

— Al fost și pe-acolo? Ai petrecut mult acolo?

- Am stat ceva... destul de mult.
- Hai să închinăm niște secărică... N-am decît un singur pahar și am să-ți torn în pahar, iar eu am să beau din sticlă.

— Vai, nu pune atât de mult! Te alarmă Elenca, dar Costache umplu paharul. Elenca îl ascultă docilă și bău aproape jumătate din conținutul paharului. Costache îi umplu din nou paharul și Elenca nu se mai împotrivi. Acest lucru îi făcu plăcere lui Costache, care zise:

- Dacăcăcă iepurele nu poate să bea.
- Nu, lui să nu-i dai nici un strop, că e copil, se împotrivi Elenca și Costache zîmbi liniștit, cu acel aer înțeles al befi-vilor care știu că băutura nu trebuie ironizată, dar în schimb reveni la Elenca și-i spuse:

— Te rog să nu te temi de mine, o împloră Costache și îi desprinsese palmele de pe obraz ca s-o poată sărută și își lipi gura lui umedă de buzele ei.

— Nu, te rog, nu, zise Elenca și încercă slab să se împotrivescă, dar gestul ei se topi repede într-o ascultare cumințe, sfîrșind prin a-și petrece brațele pe după umerii bărbatului, vibrînd de plăcere și de teamă, de dorință și de speranță.

Acum el se ridicase de pe laviță, dar ea continua să stea acolo, umilită în disperarea aceea dulce care o făcea încă să se cutremure în răstimpuri gîtuite de emoție și toropită de plăcere. Costache își trîșea pantalonii și-i spunea familiar:

- N-aș fi crezut că ești fată mare.
- Ea tăcea și îl vroia să afle secretul!
- Cum dracu, doar ai avut totul la îndemînă și orice bărbat s-ar fi tîrît în coate și-n genunchi pînă la tine...
- Te rog, scinci Elenca, să nu mă întrebî nimic.

Curînd goli sticla de secărică și o destupă pe-a doua, asudat, vorbind fără încetare, monologînd vulgar pe tema virginității. Elenca:

- Măi, să-mi moară mama dacă te mint, așa ceva cred că numai o prințesă poate face...
- O pornise pe panta asta absurdă, violentă și prăpăstioasă și acum nu se mai putea opri. Vorbea chiar cu un fel de cinism simplu și tăios, cu un dispreț adînc.

Povestind astfel, lui Costache i se făcu rău dintr-o dată. Încercă să povestească în continuare, dar nu izbuti să scoată decît frînturi de vorbe, sîrînd de la o idee la alta:

- Cred că și boierii beau... Asta-i foarte omenește. M-am îmbătat... ca un ciine! Nu ca un ciine, ca un porc! De ce s-o fi spunînd „ca un porc de ciine”? Măi, să-mi moară mama dacă te mint... Auzi tu... printese, psihi-mu, da ce dracu umbli cu iepurele-n poșetă?... Oah! Mămălică, dar să știu că mor! Dacă nu dau ortul popii acum, apoi nu mai mor niciodată. Uite așa poate s-o mierlească omul!...

În sfîrșit vru să se ridice, dar nu reuși. Răsturnă ligheanul și căzu lîngă laviță. Adormi acolo, sfîrșind în timp ce Elenca începu să se îmbrace înfrigurată, cu o grabă care-o făcea să tremure carnea pe ea și care o făcea să gemă, ca și cum o mare umilînță și disperare erau tot ceea ce îi mai rămăseseră în clipele acelea. Apoi virii iepurele în poșetă, deschise ușa și ieși în viscolul de-afară.

Elenca strînse poșeta la piept și-i spuse lui Jackie:

- Dragul meu mi se pare că îți tu ai uitat în ce direcție e gara...
- Totuși porni spre acel colț de oras luminat strălucitor de vitrinele alinate într-un sir larg, dublat de firmele luminoase și de stil-pi în virul cărora păreau că se clatină tuburile de ncon ca niște lungi frunze de bananieri hibernali.

Ajunse astfel în centru și se opri, uimită de prezența ei solitară și încapășinată, în dreptul unei sămii cu ducele ridicat.

— Aș vrea să mă duceti la gară, zise ea, virîndu-și capul sub poclit, către vizitului care stătea acolo la adăpost și fuma răbdător o țigară.

— Ia te uite, prințesa! zise birjarul, recunoscînd-o subit. Imediat, doamnă, sigur că vă duc. Toată după amiază n-am avut decît o singură cursă, zise el bucuros că are din nou un client și încă un misteriu care îl era cunoscut. Birjarul ieși de sub poclit și după ce luă păturile de pe spatele calor, scuturînd-le de zăpădă, împăturindu-le și așezîndu-le lîngă el pe capra saniei, atîșne calul cu biclul și sania porni. Zăpada scîrția sub tălpile saniei și Elenca se strînse sub poclit, orbită de zăpădă pe care vîntul o spulbera zăntatic și fără nici o noimă. O vreme, birjarul tăcu, apoi prinse glas și, pe jumătate întors spre clienta sa, începu să vorbească singur:

— Știu că anul acesta o să ne sature Dumnezeu de zăpădă! Numai în 1942 a mai nins așa sălbatic. Dar atunci era război. În perioada de război totul este cu puțință...

Căi aveau doi zurgălăi care sunau foarte melodios: unul subțire și împede, celălalt cu o octavă mai jos, bărbătește, însă tot așa de curat și împede. Elenca asculta vrăjită dialogul sonor și totul era în acel colț miscător de lume binevoitor și ocrotitor, însă într-un fel foarte înșelător și precar, ca și cum din clipa cînd avea să coboare din sanie, stihia urma s-o ucidă în cele mai îngrozitoare chinuri. Și ea nu înceta să binecuvînteze această trecătoare stare de cumin-

țenie a destinului, virînd parcă să amine cît mai mult despărțirea ei de zvonul zurgălăilor, de glasul birjarului și de alunecarea ca în vis a saniei. Totuși acest lucru nu era posibil. Sania oprise destul de repede în piațeta din spatele gării și trebuia să coboare. Plăți birjarului și intră în gară, ulmită să vadă cît de multă lume era adunată peste tot, pe culoare în fața celor patru sau cinci ghișee de bilete, așteptînd lîngă baloturi și cufer, sau umblînd de colo pînă colo ca să se încălzească și să treacă vremea mai repede și mai ușor. Elenca ochi ghișeul unde i se păru că era mai puțină lume și se așeză în rînd, cu un aer neliniștit în priviri, parcă singurul lucru de care se temea acum era să nu fie descoperită. Dar în spatele ei veniră repede și se așezară alți călători, astfel încît ea dispărură în grămadă de oameni. Ceru un bilet, pînă la București, dar între banii pe care îi scosese din poșetă și-l depusese în fața casierei aceasta găsi și o bancnotă veche cu efigia regelui și care evident era de mult scoasă din circulație. Casiera luă între degete, cu uimire, bancnota respectivă și zise:

- De unde-ai mai scos și hirtia asta, tovarășă? Crezi că poți s-o strecuri la ingheșuală?!
- Cum? Nu merge? De ce să nu meargă?!

— Păi ești chioară? zise un călător din spatele ei, indignat că Elenca mai insistă pe un lucru atît de simplu. Al căzută din lună? Ce vrei cu banul ăsta vechi? Dă-l dracului și scoate bani buni din poșetă, că-i rofăie și-i face ferfeniță urecheatul acela. Unde-ai plecat cu iepurele pe vremea asta?

Elenca viri mina în poșetă, cotrobăi acolo citeva clipe și scoase alți bani, de astă dată buni, apoi zise pe un ton plictisit:

- Haidede, altul la rînd. Ce bilet dorești?
- Elenca ieși din fața ghișeului și se îndreptă spre ieșirea pe peron. Desi avea bilet și putea ieși oricum, cumpără — inutil — un bilet de peron și se strecură pe ușa cu geamurile înghețate. Stătu citeva clipe nehotărîtă, apoi cobori treptele în pasul subteran și reapără între linia a treia și a patra. În apropierea unui chioșc de răcoritoare care stătea posomorît și închis, cu obloanele de lemne trase și fixate cu mici drugi metalici și cu lacăte cît pumnul. Se lipi cu spatele de peretele chioșcului și stătu în viscol, asurzită de suierul lui subțire și răscolitor. Apoi, cu vreo cinci minute înainte de sosirea trenului, peronul se umplu de călători care se uitau nerăbdători de-a lungul liniei, spre nord, de unde trebuia să apară trenul. Acesta sosi ca un balaur negru și viforos, Elenca se urcă în ultimul vagon, unde i se păru că erau destule locuri goale. Găsi un compartiment liber în întregime și se așeză zgribulită lîngă geam, fericită că avea să călătorească singură pînă la București. Dar speranța și bucuria ei nu avură durată. După citeva momente în compartiment intrară cinci bărbai tineri, aproape copilandri. Se trîntiră rîzînd zgomotos pe banchete, apoi mai veniră doi și se îngheșuă și ei. După ce trenul porni, începură să joace șapcă, folosind niște cartoane soioase, confecționate și desenate probabil de unul dintre ei. Dar nu jucasă decît patru înși. Celălalt îi chibăiau într-un mod prăpăstios, intervenînd mereu în joc, apoi repede se plictisiră de chibăit și începură să povestească niște întîmplări desușchete. Unul dintre ei scoase din servietă o sticlă de tescovină, o desfîndu și caoătul unui creion gros, cum sint creioanele timporești și sticla cu lichidul galben începu să circule din mînă în mînă. În acel moment fu remarcată prezența lui Jackie.

— Ia uită-vă, bre, un iepure! zise unul cu un glas mare de atita uimire și întrebă imediat, prăpăstios:

- I-ați luat, doamnă, bilet?
- De ce să iau bilet? E doar un iepure și iepurii nu plătesc trenul, zise Elenca.

Ea rostise aceste cuvinte în felul acela simplu și fără umbre în care vorbesc de obicei nebunii și tinerilor nu le fu greu să vadă că tovarășa lor de călătorie era într-o ureche.

— Cum să nu plătească bilet? se mirară tinerii îngheșuți să-l vadă mai bine.

— Iepurii nu sint călători... îndrăznî să spună Elenca, dintr-o dată nesigură că ar fi avut dreptate.

- Tovărășică, îl duce trenul și pe el?
- Da. Îl duce.

Nuvelă de PETRU VINTILĂ

— Să-i tai o felie de pîine?

— Nu. Mai bine să-l lăsăm în pace. Se simte foarte bine aici. Dar să știu că eu am amețit. Se învîrtește casa cu mine. Am să mă întînd în pat, continuă Elenca și se ridică de pe scaun, lăsîndu-se apoi moale pe laviță.

Costache se ridică și îi scoase șosonii. Ea nu se împotrivi. Stătea cu ochii închiși, cu palmele pe obraji, peste ochi și murmură ceva în șoaptă și lui Costache i se păru că ea spune cît de bine se simte în cămăruța lui și, în timp ce el îi scootea șosonii și pantofii uzi, iepurele veni pînă la marginea mesei privindu-i într-o atitudine de control tăcut și neliniștit. Apoi vru să sară de pe masă, se mișcă agitat de-alungul ei și în sfîrșit făcu un salt neașteptat pe laviță, dar Costache zise scurt „hîrșt” și iepurele sări îndărăt pe masă, ascunzîndu-se rapid în poșeta Elenca.

Apoi Costache micșoră flacăra lămpii, își trase de pe el pantalonii de doș și se așeză lîngă Elenca și simți că femeia tremura din cap pînă-n picioare.

— Te rog să nu te temi de mine, o împloră Costache și îi desprinsese palmele de pe obraz ca s-o poată sărută și își lipi gura lui umedă de buzele ei.

— Nu, te rog, nu, zise Elenca și încercă slab să se împotrivescă, dar gestul ei se topi repede într-o ascultare cumințe, sfîrșind prin a-și petrece brațele pe după umerii bărbatului, vibrînd de plăcere și de teamă, de dorință și de speranță.

Acum el se ridicase de pe laviță, dar ea continua să stea acolo, umilită în disperarea aceea dulce care o făcea încă să se cutremure în răstimpuri gîtuite de emoție și toropită de plăcere. Costache își trîșea pantalonii și-i spunea familiar:

- N-aș fi crezut că ești fată mare.
- Ea tăcea și îl vroia să afle secretul!
- Cum dracu, doar ai avut totul la îndemînă și orice bărbat s-ar fi tîrît în coate și-n genunchi pînă la tine...
- Te rog, scinci Elenca, să nu mă întrebî nimic.

Curînd goli sticla de secărică și o destupă pe-a doua, asudat, vorbind fără încetare, monologînd vulgar pe tema virginității. Elenca:

- Măi, să-mi moară mama dacă te mint, așa ceva cred că numai o prințesă poate face...
- O pornise pe panta asta absurdă, violentă și prăpăstioasă și acum nu se mai putea opri. Vorbea chiar cu un fel de cinism simplu și tăios, cu un dispreț adînc.

Povestind astfel, lui Costache i se făcu rău dintr-o dată. Încercă să povestească în continuare, dar nu izbuti să scoată decît frînturi de vorbe, sîrînd de la o idee la alta:

- Cred că și boierii beau... Asta-i foarte omenește. M-am îmbătat... ca un ciine! Nu ca un ciine, ca un porc! De ce s-o fi spunînd „ca un porc de ciine”? Măi, să-mi moară mama dacă te mint... Auzi tu... printese, psihi-mu, da ce dracu umbli cu iepurele-n poșetă?... Oah! Mămălică, dar să știu că mor! Dacă nu dau ortul popii acum, apoi nu mai mor niciodată. Uite așa poate s-o mierlească omul!...

În sfîrșit vru să se ridice, dar nu reuși. Răsturnă ligheanul și căzu lîngă laviță. Adormi acolo, sfîrșind în timp ce Elenca începu să se îmbrace înfrigurată, cu o grabă care-o făcea să tremure carnea pe ea și care o făcea să gemă, ca și cum o mare umilînță și disperare erau tot ceea ce îi mai rămăseseră în clipele acelea. Apoi virii iepurele în poșetă, deschise ușa și ieși în viscolul de-afară.

Elenca strînse poșeta la piept și-i spuse lui Jackie:

- Dragul meu mi se pare că îți tu ai uitat în ce direcție e gara...
- Totuși porni spre acel colț de oras luminat strălucitor de vitrinele alinate într-un sir larg, dublat de firmele luminoase și de stil-pi în virul cărora păreau că se clatină tuburile de ncon ca niște lungi frunze de bananieri hibernali.

Ajunse astfel în centru și se opri, uimită de prezența ei solitară și încapășinată, în dreptul unei sămii cu ducele ridicat.

— Aș vrea să mă duceti la gară, zise ea, virîndu-și capul sub poclit, către vizitului care stătea acolo la adăpost și fuma răbdător o țigară.

— Ia te uite, prințesa! zise birjarul, recunoscînd-o subit. Imediat, doamnă, sigur că vă duc. Toată după amiază n-am avut decît o singură cursă, zise el bucuros că are din nou un client și încă un misteriu care îl era cunoscut. Birjarul ieși de sub poclit și după ce luă păturile de pe spatele calor, scuturînd-le de zăpădă, împăturindu-le și așezîndu-le lîngă el pe capra saniei, atîșne calul cu biclul și sania porni. Zăpada scîrția sub tălpile saniei și Elenca se strînse sub poclit, orbită de zăpădă pe care vîntul o spulbera zăntatic și fără nici o noimă. O vreme, birjarul tăcu, apoi prinse glas și, pe jumătate întors spre clienta sa, începu să vorbească singur:

— Știu că anul acesta o să ne sature Dumnezeu de zăpădă! Numai în 1942 a mai nins așa sălbatic. Dar atunci era război. În perioada de război totul este cu puțință...

Căi aveau doi zurgălăi care sunau foarte melodios: unul subțire și împede, celălalt cu o octavă mai jos, bărbătește, însă tot așa de curat și împede. Elenca asculta vrăjită dialogul sonor și totul era în acel colț miscător de lume binevoitor și ocrotitor, însă într-un fel foarte înșelător și precar, ca și cum din clipa cînd avea să coboare din sanie, stihia urma s-o ucidă în cele mai îngrozitoare chinuri. Și ea nu înceta să binecuvînteze această trecătoare stare de cumin-

țenie a destinului, virînd parcă să amine cît mai mult despărțirea ei de zvonul zurgălăilor, de glasul birjarului și de alunecarea ca în vis a saniei. Totuși acest lucru nu era posibil. Sania oprise destul de repede în piațeta din spatele gării și trebuia să coboare. Plăți birjarului și intră în gară, ulmită să vadă cît de multă lume era adunată peste tot, pe culoare în fața celor patru sau cinci ghișee de bilete, așteptînd lîngă baloturi și cufer, sau umblînd de colo pînă colo ca să se încălzească și să treacă vremea mai repede și mai ușor. Elenca ochi ghișeul unde i se păru că era mai puțină lume și se așeză în rînd, cu un aer neliniștit în priviri, parcă singurul lucru de care se temea acum era să nu fie descoperită. Dar în spatele ei veniră repede și se așezară alți călători, astfel încît ea dispărură în grămadă de oameni. Ceru un bilet, pînă la București, dar între banii pe care îi scosese din poșetă și-l depusese în fața casierei aceasta găsi și o bancnotă veche cu efigia regelui și care evident era de mult scoasă din circulație. Casiera luă între degete, cu uimire, bancnota respectivă și zise:

- De unde-ai mai scos și hirtia asta, tovarășă? Crezi că poți s-o strecuri la ingheșuală?!
- Cum? Nu merge? De ce să nu meargă?!

— Păi ești chioară? zise un călător din spatele ei, indignat că Elenca mai insistă pe un lucru atît de simplu. Al căzută din lună? Ce vrei cu banul ăsta vechi? Dă-l dracului și scoate bani buni din poșetă, că-i rofăie și-i face ferfeniță urecheatul acela. Unde-ai plecat cu iepurele pe vremea asta?

Elenca viri mina în poșetă, cotrobăi acolo citeva clipe și scoase alți bani, de astă dată buni, apoi zise pe un ton plictisit:

- Haidede, altul la rînd. Ce bilet dorești?
- Elenca ieși din fața ghișeului și se îndreptă spre ieșirea pe peron. Desi avea bilet și putea ieși oricum, cumpără — inutil — un bilet de peron și se strecură pe ușa cu geamurile înghețate. Stătu citeva clipe nehotărîtă, apoi cobori treptele în pasul subteran și reapără între linia a treia și a patra. În apropierea unui chioșc de răcoritoare care stătea posomorît și închis, cu obloanele de lemne trase și fixate cu mici drugi metalici și cu lacăte cît pumnul. Se lipi cu spatele de peretele chioșcului și stătu în viscol, asurzită de suierul lui subțire și răscolitor. Apoi, cu vreo cinci minute înainte de sosirea trenului, peronul se umplu de călători care se uitau nerăbdători de-a lungul liniei, spre nord, de unde trebuia să apară trenul. Acesta sosi ca un balaur negru și viforos, Elenca se urcă în ultimul vagon, unde i se păru că erau destule locuri goale. Găsi un compartiment liber în întregime și se așeză zgribulită lîngă geam, fericită că avea să călătorească singură pînă la București. Dar speranța și bucuria ei nu avură durată. După citeva momente în compartiment intrară cinci bărbai tineri, aproape copilandri. Se trîntiră rîzînd zgomotos pe banchete, apoi mai veniră doi și se îngheșuă și ei. După ce trenul porni, începură să joace șapcă, folosind niște cartoane soioase, confecționate și desenate probabil de unul dintre ei. Dar nu jucasă decît patru înși. Celălalt îi chibăiau într-un mod prăpăstios, intervenînd mereu în joc, apoi repede se plictisiră de chibăit și începură să povestească niște întîmplări desușchete. Unul dintre ei scoase din servietă o sticlă de tescovină, o desfîndu și caoătul unui creion gros, cum sint creioanele timporești și sticla cu lichidul galben începu să circule din mînă în mînă. În acel moment fu remarcată prezența lui Jackie.

— Ia uită-vă, bre, un iepure! zise unul cu un glas mare de atita uimire și întrebă imediat, prăpăstios:

- I-ați luat, doamnă, bilet?
- De ce să iau bilet? E doar un iepure și iepurii nu plătesc trenul, zise Elenca.

Ea rostise aceste cuvinte în felul acela simplu și fără umbre în care vorbesc de obicei nebunii și tinerilor nu le fu greu să vadă că tovarășa lor de călătorie era într-o ureche.

— Cum să nu plătească bilet? se mirară tinerii îngheșuți să-l vadă mai bine.

— Iepurii nu sint călători... îndrăznî să spună Elenca, dintr-o dată nesigură că ar fi avut dreptate.

- Tovărășică, îl duce trenul și pe el?
- Da. Îl duce.

— Sigur că da, zise el și întrebă: cine are iepure?

- Eu, zise, cu o voce moale, Elenca.
- Să văd și biletul iepurelui.
- N-am știut că trebuia să iau și pentru el.

— Noi i-am spus că o să plătească biletul plus amendă, zise tînărul care iscase gluma.

— Dar am bilet de peron, spuse Elenca și glasul ei avu o inflexiune nouă, fericită, pînă de speranță și triumfătoare.

Conducătorul o privi surprins, ca și cum abia atunci ar fi priceput că se găsea în fața unei nebune. Acum se vedea clar că i se făcuse milă de Elenca și zise:

- Biletul de peron pentru iepure este valabil și în tren.
- Vreți să vedeți biletul de peron? întrebă Elenca fericită și recunoscătoare.

— Nu, tovarășă! Iepurele are document legal de călătorie.

— Ați văzut? îi întrebă Elenca pe tineri, după ce conducătorul părăsi compartimentul.

— Ai avut noroc, zise unul. Ai avut noroc, fiindcă și conducătorul este de fapt tot un iepure, travestit în om. N-ai observat ce urechi ascuțite îi ieșeau pe lîngă șapca de conductor?

- Drept să spun, n-am observat.
- E și el un iepure. Cred că i-o fi făcut cineva un tratament și l-a schimbat în om.
- Așa dar se poate... rosti Elenca îngîndurată.

— Cum să nu se poată? Azi știința a făcut pași mari!

— Poate n-o să mă credeți, dar sora de spital m-a amenințat că îmi mîsorează iepurele cu o inecție specială, încît îl face cît un soarec alb.

- Dacă-i voră de spital, știu.
- Cum să nu știu? I-a făcut o inecție lui Mitică, bărbatul legitim al Tudorei și l-a vrăjit. I l-a furat pe Mitică și el s-a dus de la noi, s-a mutat de la Tudora...

— Fști din București?

- Da.
- În Capitală sint tot felul de oameni. Dar ce-ai căutat aici?
- Am avut trebură. Am căutat pe cineva la o adresă.

— Te pomenești c-ai vrut să te măriti! zise unul într-o doară.

- De unde știți? întrebă speriată Elenca.
- Păi credeți dumneata, că nu se vede asta pe ochi?
- Se vede într-adevăr? întrebă Elenca uimită.

— Sigur că da. Si-ai găsit adresa?

- Am găsit-o, dar el era căsătorit, zise Elenca plînd de o părere de rău sinceră și deschisă.
- Trebuia să-i spargi casa! Ce-ai așteptat?
- Vai, așa ceva nu face o cantacuzină...
- O „ce”?!

— O prințesă din neamul Cantacuzinilor. Familia noastră se trage din bazilei Bizanțului...

— Ie-te lîngă floeș! zise tînărul care purtase acest dialog cu Elenca.

Dar acum Elenca nu-i mai asculta. Simțise că se petrece ceva neobișnuit în poșetă, ceva care semăna cu o tuse, cu o convulsie nervoasă. Alarmată, așeză poșeta pe măsuta rabatabilă și cotrobăi în ea după iepure. Îi scoase tînărul pe sub pîntec. Iepurele părea să fie bolnav. Ieșea surd, se convulsiona și vomita în jeturi scurte.

— Îi e rău lui Jackie! strigă ea înspăimîntată și se uită spre tineri cu o privire care cerea ajutor.

— Deschide geamul! strigă unul de lîngă ușa și colegul său din fața Elenca se ridică repede și trase cu putere geamul glisat în jos. Nu mai era nici unul ironic și disprețuitor, nici unuia nu-i mai venea să glumească și se uitară la iepure cu o milă subită, ca și cum abia atunci descoperiseră că Jackie merita stima și simpatia lor fără rezerve. Cel care trăsese geamul în jos întinse acum mîinile spre Elenca și îi spunea cu un glas surd, dar ea nu înțelegea din pricina zgomotului sau din pricina că spaima îi era prea mare ca să mai priceapă ceva:

- Dă-mi-l, doamnă, să-l țin nitel la aer. O să vezi că-și revine.
- Elenca îl dădu Tînărului apucă iepurele de urechi și îi scoase afară, tînărul suspendat în svovul de aer rece. În clipa următoare iepurele dispărură, ca și cum cineva nevăzut îl-ar fi smuls tînărului din mînă. Consternat, își trase brațul înăuntru și spuse pe un ton îndurerat:

— A căzut iepurele!

Elenca scoase atunci un țipăt lung, sfîșietor și călcîndu

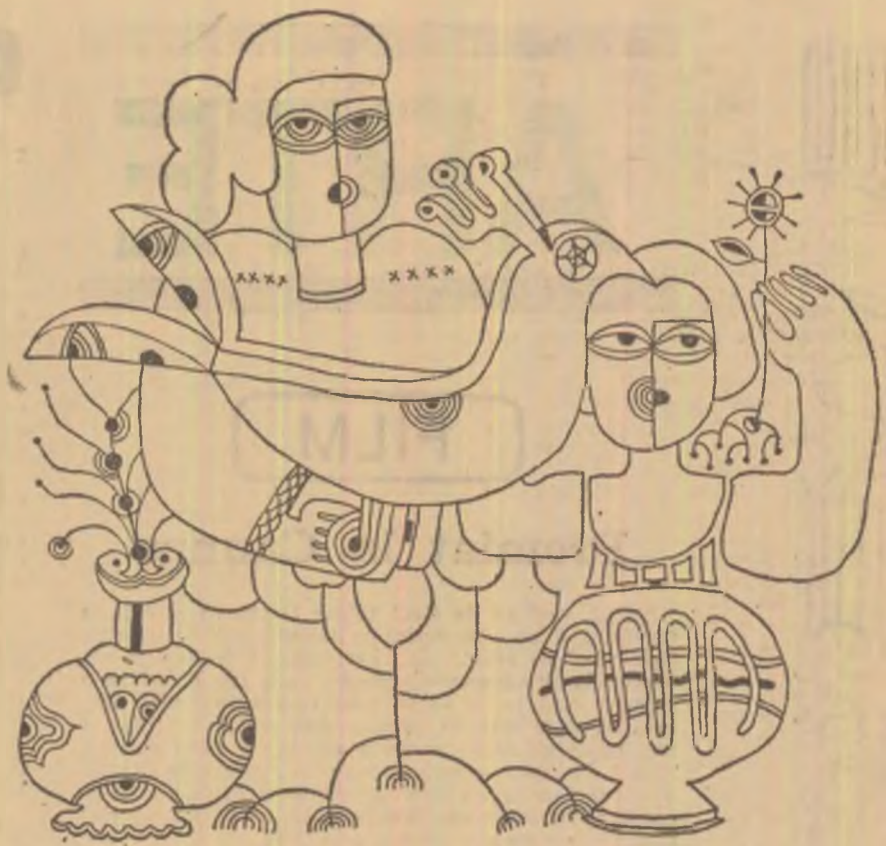

MATEI CĂLINESCU

Să spun, să citesc

Lui Lucian Raicu

Am pierdut totul, n-am pierdut nimic.
Am câștigat nimica
toată și mă bucur,
sînt gata să zîmbesc,
să spun lucruri, nelucruri.
La ora ceaiului, așteptată,
neașteptată, să citesc :
O scrisoare fără veste,
o frunză uscată,
o șoaptă în care s-a stins un cuvînt
Sau : Prima zăpadă.
În acea dimineață am uitat
să mă spal pe față.
Sau : De la fereastră, acoperișuri albe,
cer.
Lumina zilei blînd-orbitoare.
O pasăre, două păsări, altele, nimic.
Sau : Cerul e plin de strigătele
copiilor nevăzuți,
în nevăzute sănii lunecînd, lunecînd.

Ilustrații de ȘTEFĂNUȚA SABIN

PAUL STREPOL

...și soarele răsare

Porumbul foșnea, clătinat de urma de vînt
dînspre finețe, și Matei plecase ochii, simțindu-și
pleoapele încălzite de soare. Gura-i era
plină de un gust amar, de pelin, dar el
scormonea mai departe cu privirea, zadarnic,
prin iarba răvășită, unde pierduse ceva.
— Cred că eu mă nascusem numai pentru
două alternative, îi povestea, Matei, cițiva
ani după aceea lui Dim, un prieten de la Ar-
tele Plastice. Una era să rămîn acasă, și să
rămîn acolo pentru totdeauna; cealaltă era
să plec, dar să plec definitiv. Sînt sigur că în
cele din urmă aș fi rămas — părinții îmi pre-
gătiseră din leagăn postul de diriginte al ofi-
ciului poștal, sau unul de învățător — mă
stabileam în sat și mă căsătoream cu Ioana.
Dar numai dacă nu intervenea accidentul,
stupidul accident (am să-ți spun eu în alt
rînd) „Vezi tîpșanul din vale?” o întrebam-
se o dată, înainte de plecare, iar ea a
aprobat din cap. El vedea și, desigur, își adu-
cea aminte de cei doi copii — un băiat și o
fată — care fuseseră acolo într-o zi senină
de toamnă. El culegea brînzăși, erau multe
— valră — și în jur se întindeau numai o-
goarele pustii. Dar copiii s-au făcut mari, a
înălțat din umeri Matei, către prietenul său.
În general — avea să continue — pe gînduri,
ca a fost tare draguț cu mine, chiar dacă
nu înțeleg de loc din ce cauză accidentul
mă făcuse alfel; încît să renunț a mai fi
diriginte, la poștă, sau învățător. La urma
urmel, destui oameni vîșează, copii fiind;
pină cînd mai tîrziu, în viață, se întîmplă
foarte în alt chip.

Acum, însă, Matei nu știa că era născut nu-
mai pentru cele două alternative; și așa
doar că Ioana plecase de lingă el de mult, deși
trupul său îi mai păstra prezența.

„Și gustul acela amar, de pelin.
Soarele coboară încet — gîndea el cu ochii
aproape orbiți — lungind umbrele ploilor
singurateci, de la margine de drum. Și eu?
Nimic. Nu fac nimic. Visez drumul acela...
Matei mergea la întîmplare prin oceanul
verde-cenușu de porumb, petrecut de cuvîn-
tele Ioanei. Vorbind mereu, sîrînd de la una
la alta, în grabă, cu fraze determinate, apoi
s-a oprit brusc și a clătinat din cap :
— Ce tot spun ! Oricum, tu pleci în lume,
Matei ! Eu, însă, voi rămîne aici, și mă voi
căsători cu George. El e altfel ; tu nu ești
așa !

Băiatul pășea rar, cu gîndurile hoinare,
cîteodată întorcînd către vest capul ; și se
simțea minunat.
Iar soarele aluneca încet spre orizont.

— Te-am așteptat, zise omul din fața lui,
încît Matei știu că fusese văzut rătăcind prin
porumb.

Clătină din cap, obosit și absent, apoi se
întinse în iarba, cu ochii pironiți în zenit.
Gustul ciudat, de pelin, ce-i umpluse gura
înainte, dispăru, iar el se trezi complet golit ;
parcă uitase de lumină și întinerice, de viață
și moarte... Știa de demult că de la el por-
neau rădări o împletitură de căi, spre zărele
acoperite de orizont, dar acum îl încerca a-
mărăciunea că nu întuise și calea de deasupra
— cerul.

— Azi a fost tare cald, vorbi într-o doară
Matei.
— Ar trebui o ploaie, aprobă moale brig-
adierul. Nu prea multă ; numai cît să ude
fărîna. Pămîntul a început să crape, îl ex-
plică el făcînd o pauză ; de undeva de de-
parte plăt se auzeau, și se frînse, o voce de
femeie.

Tăceau. Iar timpul se scurgea prin tăcerea
întelinită.
— E o după-amiază trecută de tot, am spus
eu într-o vreme, însă brigadierul n-a dat răs-
puns ; pe fața lui blajină se așternuse o umbră.
Închisesem ochii, simțindu-mi pleoapele
mîngiate de niște raze fără putere, mă
simțeam ca un copil dezorientat de o lecție
nouă. Și voiam să-i spun. Dar am tăcut, cre-
zînd că-i spusese desul.

— Cum te-ai făcut mare ! vorbi într-un
tîrziu brigadierul. (Și Matei ar fi vrut să-și
sprijine fruntea de pieptul lui, apoi să plîngă,
iar celălalt să-i repete odihnitor : **Acum te-ai
făcut mare !** Dar numai copiii pot să plîngă
oricînd, iar el nu mai era copil).
— M-am făcut mare, aprobă apatic Matei.
Și, continuă el cu gîndul la cuvintele Ioanei,
a sosit vremea să plec.

— Da — da, făcu celălalt gînditor ; de-a-
cum înainte vei trece tot mai rar prin sat.
V-ați dus cu toții, reluă el cu reproș ; ați
plecat spunînd e-o să reveniți, dar nu s-a în-
tîrșit nimeni. Poate mai tîrziu, spuneți voi
trezind pe-alci (căuțind parcă un absurd și
ultim refugiu), și vă grăbiți să plecați înapoi.
De fapt, și eu, cînd eram tînar, imi ziceam că
voi pleca undeva. Dar, iată, s-au și dus cinci-
sprezece ani, care m-au lăsat să îmbrătimec
colindînd hotarele satului. De multe ori m-am
trezit întrebîndu-mă de ce n-am plecat ; dar
înalțam din umeri, nepuținîc. Tu nu știi
nimic. Nimeni ! Ar trebui să fi aici, ca să în-
țelegi ; în nopțile lungi, ploioase, de toamnă
(atunci cînd, de fapt, voi lipsiți), Ar trebui
să vezi cum obloanele bătute în scinduri, iar
porțile sînt ferecate.

Din cînd în cînd, arar, lătră vreun cîine
bătrîn, în vreme ce o roată sau o cumpănă

de fințină scîrțiea prelung, monoton. Pe ve-
chiul pod, în fața bufetului, abia dacă se mai
adună cițiva ; stau singuri acolo, sub lumina
palidă a unui bec de de stilp.
Atunci nu se aflau atîtea mașini în sat, fi
auzi spunînd cîteodată, dar toată lumea era
acasă. (Și ce neîncăpător era podul atunci !).
Mă sprijin de balustrada putrezindă cu gin-
dul la vremurile cînd copiii mergeau pe imă-
șuri, la vite, pină în zilele de toamnă tîrzie ;
ori tineretea cu horele sale — vrăjmașele
hore — și alaiurile zgomotoase de la nunți...

apoi îl bătu prietenește pe umăr ; cu brațul
său cald, și greu.
Tăcură toți trei — femeia pornise înainte
ca o umbră — după aceea Anton ridică din
umeri :
— Acum trebuie să plecăm, altfel vom
pierde mașina.
Am fi rămas aici, adăugă peste cîteva cli-
pe cu vocea coborîtă (femeia ploua să-l au-
dă), însă de-atunci, din tinerete...
— Drum bun ! îl intreruse brigadierul
dînd din mină, cu fața numai zîmbet (dar eu
descifram în el amărăciunea omului ce pier-
duse mereu ; pe care vremea îl învățase să
piardă). Anton se întoarse și porni tăcut, gir-
bovit, în urma femeii. Numai băiatul rămă-
sesse lingă el ; părea că așteaptă ceva, din-
tr-o dată devenit serios. Mai tîrziu brigadie-
rul îl puse iarăși pe umăr mîna aceea caldă
și grea, privindu-l gînditor cu ochii săi al-
baștri-spălăciți (de om care văzuse și știa
multe) :
— De ce-ai rămas, Matei ? Pleacă și tu,
clătină el din cap, obosit ; acum sînt bătrîn
și poate că, o dată, voi pleca și eu de-aici.
Du-te ! îl îndemna din nou, văzîndu-l apatic.
Dar eu nu m-am dus imediat. Înțelegam
numai că omul acela, pe care-l iubișem de
mic, imi spusese pe nume, și nu șiam ce să
fac ; am rămas dinaintea lui, simțînd că mă
privește altfel decît pe copilul de demult —
un alt Matei — din vremea cînd îl învăța
șah. Poate că a fost o halucinație, dar aveam
impresia că privirea lui, de obicei prietenoa-
să, puțin ironică, mă întreba cu un reproș
amar, tipînd : Pe cine cauți aici, acum, stră-
ne ? Străine ! Însă mai tîrziu, după ce por-
niseam în urma bătrînilor mei, mi se părea că
brigadierul ropeta cu glasul său blajin, de
părinte : **Matei, Matei, Matei...**

La pîrîu întoarse capul, privind în urmă.
Celălalt, de care abia se despărțise, înainta
încet peste arătură, ca o linie frîntă. Rămă-
sesse descoperit — pălăria zăcea la marginea
de drum — dar el uitase de tot, și mergea
mai departe. Lăsa iluzia că se face mic, me-
reu mai mic — acolo sub orizontul de unde
țîșneau primele raze — sorbit cu nesăț de pămî-
ntul negru, mînos.

Oamenii, puțini, se împrăștiă repede, și po-
dul rămîne pustiu. Numai eu nu mă îndur
să plec ; merg în sus și-n jos prin sat, tîr-
ziu în noapte, oprindu-mă la porțile celor
ce-mi fuseseră prieteni cîndva.

Urcau domol prin finețele invadate de
umbre.

Soarele apunea încet, agonizînd, iar din văi
se țeseau neguri de fum. Pe culme s-au oprit,
aruncînd o privire deasupra colinelor înșir-
ate spre vest.
— S-a dus, oftă pe gînduri brigadierul.
— S-a dus, repetă mecanic Matei. După
aceea întoarse capul, întrebător.

Dar celălalt privea, nemișcat, spre un nor
zdrărețuit ce dispărea la orizont. Cădea a-
murgul.

La răsărit cerul se colora, însă de jur îm-
prejur era numai sineală. Cei trei mergeau
fără grabă pe drumul din marginea satului ;
Matei în frunte, cu geamantanul său în ca-
rouri, și rucacul maro, iar bătrînii la urmă,
vorbînd cu glas potolît.

Picioarele mi se ațundau într-un nolan o-
dihnitor de frunze bolnave, împrăștiate de
vînt, dar eu mă simțeam liber. Mai liber de-
cît fuseseam vreodată — deși începam să în-
țeleg că numai accidental, banalul accident
imi dăduse libertatea — și eram stăpînit de
o mare de liniște. (Liniștea din fața furtunii,
desigur). „Nu e bine ce faci Matei !”, imi spu-
neau cu reproș amar, nedumeriți, prietenii
mei, și părinții cînd mă vedeau aruncînd
peste umăr ce fusese înainte ; trecutul. Une-
ori le dădeam dreptate (era, într-adevăr,
greu să pornești din nou, la drum, de la in-
ceputul începutului), dar tăceam ; totdeauna
cînd fuseseam singur mă simțisem mai tare.
„De ce să nu încerc ? imi ziceam eu cînd se
năstea întrebarea, chinuitoarea întrebare. Am
o viață care-mi aparține în întregime ; pot
să fac orice”. Era viața mea, numai a mea.

Băiatul pășea spornic, cuprins de liniștea
aceea odihnitoare (un petec, desigur, din lu-
mina amurgului fad, prelinis printră jaluzie-
lele perdelei de plopi de la marginea drumu-
lui), în vreme ce, la răsărit, cerul se colora.

— V-am așteptat ! sună scurt, de-aproape,
glasul care-l întîmpinase și-n ziua trecută.
Băiatul avu un zîmbet blînd, simțindu-se
din nou bun.

— Ehe ! Brigadierule, brigadierule...
Bătrînii se opriră și ei, lăsînd bagajul în
praf.

— Îi trimisese pe băieți să tale de ogor,
acum două zile, vorbi celălalt ridicîndu-se
de la marginea de drum, și dădu binețe.

După aceea le arată, cu un gest larg, pămî-
ntul proaspăt arat — se întîndea vîlurit
spre orizontul de unde-ncepea dimineața —
apoi se descoperi și-și șters, îndelung, frun-
tea umezită.

— Pe aici, vorbi Anton încînd — parcă-l
săgeta ceva ascuțit prin sold — anul a fost
destul de bogat. Aici n-au fost ape.
— Bogat, făcînd brigadierul fără să se în-
toarcă (privea peste cîmp, cu pieptul plin de
aroma aceea jilavă, și sălbatică, de pămînt).
Oricum, tată, se grăbi Matei, anul ce vine
va fi un an bogat, pretutîndeni. Nu-i așa ?
Omul zîmbi blajin, îngustîndu-și ochii săi
albaștri-spălăciți (de om care văzuse multe),

dincolo de ceață

de
IULIA-LEȚIȚIA
BARCAROIU

Farurile încearcă zadarnic să străpungă zi-
dul opac în care mașina se contorsionează
sub presiunea vîntului. Cerul se topește cu
încetul lăsînd să curgă spre pămînt o spumă
densă, alburie. Mirosul greu, înăbușitor, de
ceață, se strecoară prin metal și îmbrăsează
plămîni. Vîntul suieră ciudat pe lingă mașină,
și din toate astea el nu reține decît țîutul
lui în atingerea cu tabla, stranu, nemai-
întîlnit. O căldură blîndă înăuntru, și obo-
seală, și istovirea nervilor care vine să se
izbească de tăcere.

Nimeni și nimic în jur. Căldura plăcută,
întîmă din interior. Afară, noaptea împrăș-
țiată, umeză și albă. Senzația că se zvirc-
lește mic și pierdut sub o mină imensă.

De fapt, inexistența lumii pentru el. Totul,
totul, rezumat la chemarea aceea desperată.
Luni de zile de singurătate. Singurătate pen-
tru el. Singurătate pentru ea. Și deodată ex-
plozia.

Ștergătoarele se bălăngăne ritmic, enervant
sub ochii lui, iar zgomotul pe care-l fac pro-
vocă somnul. Ochiul injectați caută mecanic
indicațiile.

Ceața, viteza redusă, pomii de pe marginea
șoselei împovărați de vînt...
„Vino. Mă prăbușesc”.

Plouă. Sau ninge. Geamul unduiește sub
apă. Orelle se încăleacă nebune, în goană. O-
bosit, pustiu, nevăzut, drumul se închide
la cițiva pași în față.

Caută neîncetat. Caută în ce a fost trecut.
Vrea să-și aducă aminte de momentul cînd
ea a existat. Imaginile împrățiate printre care
răscolește se clatină și se sparg înainte chiar
de a fi cîzuit, atîta sînt de fragile sau de pu-
trede.

Din ea, nimic în afară de chemarea a-
ceasta, care l-a durut, care-l doare, în care
o regăsește totă.

Spre dreapta. Repede. Nu se mai poate. Va
adormi. Holbează ochii și încearcă să-și sus-
țină pleoapele. Dar e cald, și e noapte, sau e
zi încă, ceva alb se prelinge pe lingă mașină,
zăngăne regulat ștergătoarele...
— Adorm !

Oprește. Deschide ușa și plelea i se încri-
ceneză de frig. Își stringe paltonul și co-
boară. Vîntul ucide copacii. Se clatină gata
să atingă pămîntul. Prin aerul înghețat se
disting foarte limpede claxoanele. Inconjură
mașina și rămîne în spatele ei pină îi în-
gheță ploaia pe frunte. Ud, cu impresia de
refacere, își reia locul în fața volanului. În-
tr-o străfulgerare, văzuse printr-un gol de
ceață luminile sclipind în josul șoselei. Ma-
șina saltă, se ridică, se arcuiește sub intensi-
tatea vîntului.

Trece o mină înghețată prin păr. Stropii se
împrăție reci pe guler, pe gît. Nu poate mări
viteza. E ca și cum s-ar prăbuși peste margi-
nea pămîntului.

Mîntea îl este limpede, dar nici acum nu
și-o reamintesc. Nici măcar sunetul glasului
ei cînd rîdea. Și ce mult trebuie să o însem-
nat ea, și ce intens trebuie să o fi simțit
aproape, dacă îl doare așa de mult, dacă așa
de adînc îl atinge chemarea ei...

— Trebuie să avea mîini mici, cu palmele
moi, și teribil ar dori acum să-și simtă mî-
nile lipite pe frunte sau strînse și tremurînd
de-a lungul brațelor sale. Ninge. Fulgii se a-
lătură greu pămîntului. Le îngreunează dru-
mul viscolul.

În lumina farului, aproape, foarte a-
proape, cineva se zburcîmă. Omul îi face
semne largi și își mișcă buzele. Nu se aude
decît vîntul. Deschide. Omul se strecoară în
spate, și are zăpadă pe sprîncene. Dintr-un
bocanc spart i se prelinge apă.

Pornește înveselit brusc. E plăcut să știi că
cineva respiră sau își suflă nasul în spatele
tău. Dacă n-ar fi atît de grăbit s-ar oprit un-
deva, să bea o cafea.

Așteaptă să i se vorbească, dar tăcerea nu
e spartă cu nimic. I se face frică. Zăpada se
izbește violent de geam. Mîna care se aplea-
că tot mai mult peste el. Senzația că va fi
zdrobit.

Și doar omul care tace. Potrivește oglinda
și încearcă să-l privească. Inexplicabilă, sen-
zația de spaime, îi răscolește străfundurile.
Nimic deosebit la el. Doar ochii foarte ștersi,
care nu exprimă nimic și care nu par făcuți
ca să privească.

— Mergi departe ?
— Mergi departe ?

MARIANA BULAT

Orfeu

Dacă te-ai întîlni
poate că nu te-aș mai recunoaște
Ar trebui să vii cu o floare de lotus
în mîină

să-mi lumineze drumul
Ce singlu era o dată !...
Întrem în sărut ca-n mare
Mă jucam în iubire ca delinții
Leii vrăjii de harpa ta
mi se culcau pe picloare
Cîntecul tău era singura stavilă
între mine și el
Nu-ți mai aud cîntecul,
E atît de adîncă groapa eu lei !..

Întoarcerea păsărilor

Dac-aș putea să-mi scot vîrsta
ca pe-o cămașă
să rămîn în sufletul gol,
să mă întorc ca păsările
în anotimpul de care sînt îndrăgostite,
m-aș întoarce în ziua cea mai lungă,
cînd priveam vîșnicia prin lentilele ochilor
tăi,
În clipa abruptă
cînd nu știam
că avalanșa timpului începe

ION BAIAS

Clipă

Clipă cînd piatra-și scutură
pămîntul de sub buză peste tine
se lasă ochiul unei mări
cenușă val în val oprit în mine

Nelocuit piciorul unei gropi
din golul unei tragedii solare
de la-oi cuprinde-un flutur amar
tu l-ai atinge plămînt în floare

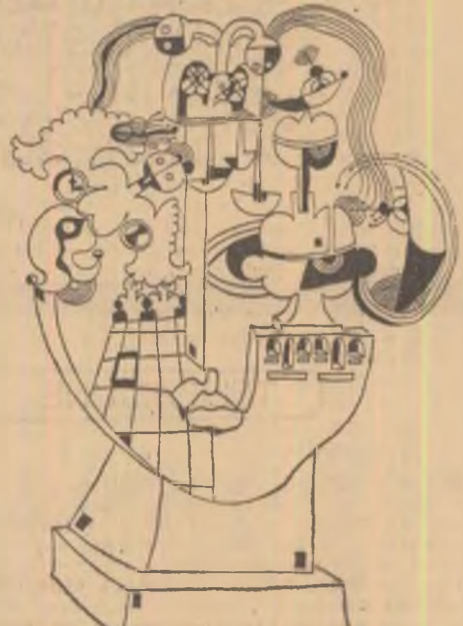
Prelung și picurat în cărnuri reci
și amorțit clopot s-ar aprinde
și ar trezi un os din pieptul tău
muzica nopților ce ne pătrunde

E-atît de plînsă prelungirea ta
și-atît de atînd și lăra margini locul
de lacrimă în care mor absurd
actori pe scenă condamnîndu-și jocul

Stelare zemuri de m-ar încolți,
de-și-ar scuipa mizeria pămîntul,
e-atît de-mpușcătoare clipa cînd
chiar dintre morți alege guri cuvîntul.

— Cine ? Sora, mama, iubita ?
Și cum putea să fie așa de gol pe locul
unde existase ea ? Cu o fărîmă de amintire
ar fi reușit să-l închege o imagine. Sau ar fi
aflat măcar încotro trebuie să meargă. Dar
nu-i rămăsese decît durerea sfredelitoare a
prăbușirii ei posibile.

Deja viscol. Înaintarea se face tot mai ane-
voasă. Se așternuse un strat de zăpadă.
Subțire însă. Și sub el polei. Pe dreapta, un
șir de camioane zăceau cu butul în șanț. Se
învrteau pe loc și simțea motorul crampo-
nindu-se să țină piept rafalelor.

— Sîntem prea ușori. Oprești și ei pe ori-
cine îți iese în cale.

— Da, opresc și iau pe oricine. Numai
de-ar ieși. Din fața veneau puzderie de ma-
șini, dar niciuna nu se zărea pe panglica lui
de șosea, niciuna nu-l depășise, niciuna nu
se vedea în spate. Ca și cum partea aceasta,
a șoselei trecea dincolo de viață.

Omul bolborosește ceva, și își ascute auzul
să priceapă ce se spune. Deslușește printre
mormăilele lui o melodie blîndă. Da. Cîntă.
Asta îl enervează la început.

Simte cum îl fuge volanul. Mașina dera-
pează și vîntul o întoarce înapoi. Se simte
tot mai incapabil să o stăpînească.

Omul cîntă, și are o voce caldă, și melodia
este tristă și blîndă, și ar dori să-i poată în-
țelegi cuvintele, dar le reține dezlipite unele
de altele, goale de sens.

Iar căldura amorțită care-l inconjură.
Șoseaua se pierde la numai cițiva metri în
față și farurile unor mașini în viteză îl or-
besc. Zăpada se dă înlături dansînd sub vo-
cea moale a omului. Nu mai are timp să-și
scuture capul înapoi. Aude bufnitura vîntu-
lui peste botul mașinii. Volanul se rostogo-
lește peste el.

— Dobitocule, am aiuns în șanț.
Coboară. Amîndoi. Împing. Greu. Cu forță.
Picioarele ude alunecă înapoi. Mîinile înghe-
tate dînr-odată, refuză efortul. Degetele
crispate încep să doară. Nici vorbă de somn
acum. Frigul le dezvelește oasele care devin
șubrede sub povară. Cu trîdă, cu fiecare cen-
timetru smuls, înalță mașina.

În plină șosea, măturați de vîfor. Omul se
urcă în față. Îl întinde mina și-l trage pe
banca din spate.

I se topește pe obraz cristale de zăpadă. Îi
curge nasul, dar asta deja nu-l mai incomo-
dează. Își freacă brațul pe locul unde îl lo-
vise mineralul de la ușa.

— Conduc eu.
A deschis gura să-l întrebă dacă are car-
net, dar i se pare stupid. Oricum, înțeleg că
sînt numai ei doi. Nu mai are timp sau pu-
tere să se mire. Își propoște bine picioarele
și se lasă să alunecă pe canapea. Simte gîh-
ta de sub roțile mașinii topindu-se sub greuta-
te. Simte orele strecurîndu-se pe lingă ei, în-
cet, una în spatele celeilalte.

— Mi-a scris numai : „Vino. Mă prăbu-
șesc”.

— Da ; orelle, care merg repede sau încet, ori-
cum, indiferente.

L-a trezit oprirea. Brutală. Își stringe în-
durerat bratul, acolo unde se lovise.
— Am ajuns.

Se făcuse ziua. Ceața se mai împrăștiase,
dar cerul continua să plîngă mohorit, grav.
Viscolul virtește zăpada, furînd din vizibi-
litate. Lumini palide în începutul de zi ves-
tește apropierea unui oraș.

— Numai să fie aici. Și să o găsesc,
— Altundeva nu are unde fi. Dacă există.

Își aduce aminte brusc de toată noaptea
trecută, și iar îl învălie ciudată, o senzație
grea, de frică.

— Există. Mi-a scris doar.
— Ești sigur că există ? Ești sigur că țî-a
scris ?

Gestul mașinii, la palton. Acolo unde sim-
țise tot timpul cum îl arde scrisoarea. Mina
pipăie mătasea, iar altceva nu mai e.

— Ești sigur că țî-a scris ?
Omul zîmbește din adîncul ochilor care nu
văd nimic. Caută și la haină, și la pantalon.
Desface pormoneul și vîntură hirtilele una
cîte una. Și asta deși știe bine că a avut-o la pal-
ton. Se uită muștrător spre străin. Omul pare
foarte obosit. Atî.

— A fost un drum greu. Mai sînt doi kilo-
metri pină în oraș. Eu cobor aici.

Parcă n-a auzit ce i s-a spus.
— A fost un drum foarte greu.

Se apleacă și caută sub canapea. Dă la o
parte fularul, mînușile. Se trage în lături și
caută sub el.

— Ești sigur că există ?
Respiră din nou aer rece. Omul a coborît.
Coboară și el să treacă la volan. Viscolul îi
grămădește zăpadă în plămîni. Face semn cu
mina în direcția în care o pornise omul dar
nimeni nu mai e să-i răspundă. Singur. Ab-
solut singur.

Depart, mult în jos, luminile vestesc orașul.
Pornește într-acolo. Cu o mină scormo-
nește iar buzunarul gol. Își amintește de cu-
vintele sau melodia mormăită a omului. O
mai auzise o dată. Sigur. Imbecil. Ar fi putut
să-l întrebă de unde o stie, și atunci totul
s-ar fi lămurit. Poate totuși i-o cîntase ea o
dată, acoperîndu-i fruntea cu mîinile mici, cu
palmele moi. Oprește și se uită iar în jur.
Pină departe. Cît cuprinde. Zăpadă. Vînt. Alt-
ceva nimic.

Golem și omul

Se spune despre rabinul Löw din Praga că ar fi dat viață, prin magie, unui mănechin de lut numit Golem. Împăratul Rudolf al II-lea, protectorul lui Kepler (al cărui nume l-am văzut de curând săpat adine, de propria sa mână, într-o strană din biserică mănăstirii Maulbronn, unde școlărise) fusese sedus, se pare, de această perspectivă a omului din viața lutului, plămând — cu ajutorul unor tenebroase forțe, prin care și aceea a propriei sale rațiuni — făpturii vii, după chipul și asemănarea sa.

Niciodată n-a fost mai actuală ideea (sau mai curind imaginea) acestui Golem, a unui om artificial, mecanic, decât în zilele noastre, zilele progreselor rapide ale ciberneticii și automatizării. Nu întâmplător, Norbert Wiener, profetul acestei moderne discipline, își amintește în eseuul tradus la noi, *Dumnezeu și Golem, s.a.*, legenda rabinului-demurg. Dar, se pare, cum înșiși ciberneticienii au constatat, că mașinile nu ne introduc într-o lume în care vechea sclavie va fi înlocuită prin aceea a oamenilor-mașină slujindu-i pe oameni în carne și oase. Nu intrăm, în niciun caz, într-o lume în care mașinile inteligente ne vor scuti de efortul gândirii. Dimpotrivă, lupta omului împotriva limitelor proprii sale inteligente va fi tot mai acerbă. Într-o profecție, nu lipsită de o doză anumită de amărăciune, Wiener — vorbind despre noi roboți, despre faptele cuasi-umane, — arată că „ele nu vor putea ajuta, dar cu prețul unor sacrificii supreme în cinstea și inteligența noastră”. Renunțări morale și intelectuale, în urma confruntării cu acest alter-ego mecanic al nostru.

S-ar părea că raportul dintre omul-om și omul-mașină, acest nou Golem, ar fi de tipul unui contract pe care mașina îl respectă — am putea spune — înuman de perfect. Ca și în *Laba Maimuței*, povestirea lui W.W. Jacobs, în care posesorul unei mașini de scris, în care se pot scrie toate cuvintele care există în lume, dar care nu poate să scrie decât ceea ce este scris în ea, omul și mașina sunt în relație de simbioză. Într-o altă povestire, în care omul și mașina sunt în relație de simbioză, omul și mașina sunt în relație de simbioză. Într-o altă povestire, în care omul și mașina sunt în relație de simbioză, omul și mașina sunt în relație de simbioză.

Intellectul și imaginația și voința omului operează de cele mai multe ori cu elemente de care nici o mașină, nici un robot nu s-ar putea folosi. Căci tot ciberneticienii (chiar și cei mai devotați mecanicilor) au dovedit că una din cele mai de seamă virtuți ale creierului uman și capacitatea sa de a minui idei vagi, insuficient definite. Wiener știe că în creația artistică, indeosebi, în poeme, romane ori în picturi, „creierul pare să poată lucra foarte bine cu date pe care calculatorul le-ar respinge ca informare”.

Nu mai omulul îi este dat: „din mușcătură, bube și noroi...”, din lut să-și creeze făptură după chipul și asemănarea sa.

Nicolae BALOTA

punct și virgulă

Întâlniri cu cititorii

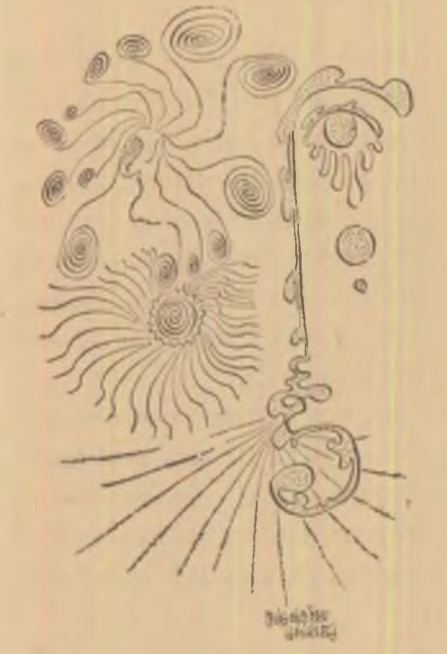
„Marți 9 februarie, orele 18, la Bibliotecă „Mihai Eminescu”, se vor pune în vânzare, în prezența autorului, cele 77 exemplare bibliofile ale volumului de versuri NINSOAREA NEAGRĂ de ALEXANDRU LUNGU, apărut în Editura „CARTEA ROMÂNĂ”.

Fiecare exemplar, numerotat și semnat, cuprinde o ilustrație originală și un poem manuscris.

Rep.

Proza americană postbelică

În lucrarea sa *The landscape of nightmare: Studies in the contemporary American novel* (Peisaj de coșmar: Studii asupra romanului american contemporan), Johnathan Baumbach subliniază aspectul mai puțin cunoscut al literaturii americane de după cel de-al doilea război mondial, domeniul în care „dacă sunt câteva nume de scriitori buni, scriitorii de ceaștia lui Faulkner și Hemingway nu există”. Autorul menționează o serie de romancieri care își asociază glasul la „cor-tegiul funebru” al prozei americane contemporane: Robert Penn Warren, Saul

Bellow, James Baldwin, Edward Lewis Wallant, William Burroughs, J. D. Salinger, Norman Mailer, Vance Bourjaily, Ralph Ellison etc. Literatura americană, cu toate laturile ei sumbre, rămâne, după părerea lui Baumbach, o literatură abia atinsă maturitatea, subjugată puritanismului mai îndelung decât alte culturi, puritanism de care în ultimii ani scriitorii au făcut tot posibilul să se descolteze.

Încercând să schițeze trăsăturile esențiale ale eroului tipic literaturii americane contemporane, J. Baumbach (romancier el însuși) îl caracterizează drept un extraterest ultrasensibilizat, un fel de „Schleimil seismograf”, care, argumentând până la paroxism grava culpabilitate a condițiilor săi contemporani (prin lansarea bombei atomice asupra Hiroșime), se sacrifică în chip donchișcoesc pentru răscumpărarea acestei vine, sau profesează un mod de purificare spirituală exemplară, căutând să „se salveze” pe sine, dacă până la urmă nu cade pradă tentațiilor.

Fără a fi o literatură religioasă în sensul propriu al cuvântului, unii romancieri prezintă totuși adevărate modele despre posibilitatea sau imposibilitatea existenței „în sfîntețe”.

Relativ la nolle tendințe ale prozei americane contemporane, de după 1945, ro-

manul, influențat de Dosioievski, Joyce, Kafka, trece de la naturalism și descrierea peisajului social la explorarea subconștientului „înima întunericului” — trăind în dierite ipostaze povara și ambivalența responsabilității umane, într-o societate în care troncază răul, acel univers de coșmar din lumea americană.

Relevind faptul că romanul de moravuri a fost înlăturat — cu excepția celui scris de Henry James — o tradiție secundară și oarecum artificială în literatura americană, J. Baumbach afirmă că romanul american contemporan este mai mult comic decât social, ilustrând o viziune a lumii mai degrabă halucinatorie decât obiectivă, alternativă etice fiind mai mult de ordin metafizic decât practice. Confruntarea omului cu obiectivitatea lui său primordial și trecerea spirituală de la candor la răscumpărarea culpabilității umane — acesta este unghiul de vedere din care autorul studiază o serie de romane, în rindul cărora apreciază ca fiind cele mai semnificative: „Henderson the rain king” de Saul Bellow și „The pawnbroker” de Edward Lewis Wallant.

Nic. POPESCU

1. New York, University Press 1965.
2. Henderson, reșele poale.
3. Cămătarul.

Jack London și îmblinzirea fiarelor

„Pentru a fi îmblinzitor — spunea Hachet Souplet, un teoretician din secolul al XIX-lea al dresajului animalelor — nu trebuie decât să îndrăznească. Nu e vorba de nici un talent, ci doar de curaj. A îmblinzi o fiară înseamnă pur și simplu să intri cu îndrăzneală în cușca ei, în așa fel încât să o surprinzi pe cit posibil și să profiți de groaza ei nebușă, pentru a o face apoi să treacă pe undeva. Animalele sălbatice, continuă Hachet Souplet, se arată atât de înfricoșate încât unele din ele se culcă la pământ și pentru a le face să se miște, îmblinzitorul este silit să le arde cu un fier roșu”. După această operație el are grijă să pună un fluturaș metalic strălucitor la capătul biciului său și de îndată ce fiara îl zărește, el începe să joace rolul. Prezentarea animalelor, care constă în arta de a profita de inclinările lor firești, în timpul spectacolului trebuie să urmeze două metode diferite. Una din aceste metode, tradițională, era folosită în antichitate și despre ea vorbește Apollonius din Tyana care a călătorit în secolul I în India. „Nu trebuie să bați fiarele, căci băindu-le le faci să devină sălbatice și neinduplecate”. Cealaltă metodă, denumită „metoda de înfricoșare” constă în a dramatiza urmărirea animalelor în cuștile strimite, în a le înspăimînta și a le face să urle, folosind intervale scurte, pauze și reluări și avînd pe cit posibil aerul că învingi voința animalelor. Îmblinzitorii menajeriilor lucrind în vagoane-cuști, și-au făcut o specialitate din prezentarea animalelor prin „metoda înfricoșării”.

Răbdarea este totuși mijlocul cel mai eficient pentru a obține un rezultat, după rețeta înfățișată în cursul cărora probe de constrîngere (trăsură animalului cu ajutorul zgărilor, al curelelor, al frînghiilor, scripetilor, inelelor, al lanțurilor) și prezentarea la momentul potrivit a unor buciți de carne, sînt întrebunțate rînd pe rînd. Pentru a hotărî o fiară să vină într-un punct al pistei, să urce pe o frînghiie sau pe o bară, ori să încalece pe o bicicletă, trebuie să o ademenești cu ajutorul momelii, trăgînd-o forțat ori de cite ori este necesar, cu ajutorul unui cablu minuit de dincolo de gratii.

La capătul unei perioade de un an și jumătate sau doi ani de răbdare, animalele sînt pregătite pentru a fi prezentate publicului. Cele de care nu s-a putut obține nimic au murit de frică între

timp, sau au fost vindute unor grădini zoologice, unde și-au sfîrșit viața în liniște.

Fiecare speță are o metodă de dresaj ce cuprinde o proporție diferită de mijloace de constrîngere și de orientare, după cum se urmărește să se obțină rezultate pozitive rapide sau de durată.

Urșii sînt obișnuiți „în mod rapid” și stea în două picioare, punîndu-i, după ce li s-au înfășurat labele din spate, pe plăci sau pe podele începînd, care le dă o senzație de arsură la labele din față. Ei se ridică în două labe pentru a evita această senzație de arsură.

Fratii Hagenbeck, mari furnizori de fiare pentru circurile germane — unde reprezentarea așa-zisă prin „metoda de înfricoșare” nu a fost niciodată apreciată de către spectatori — livrau animale pentru dresaj „blînd” sau „prin lingusire”, cum a fost numit în bătaie de joc în Franța această metodă, pe vremea cînd menajeriile de bici dețineau primul față de spectacolele cu fiare sălbatice din circuri și prezentarea prin „metoda înfricoșării” era mai potrivită în cuștile strimite.

Venirea unor circuri germane în Franța, la începutul secolului al XX-lea, a dat posibilitatea să se compare cele două metode, cea „blîndă” și cea de „înfricoșare”. Prima a fost adoptată în mod unanim atunci cînd francezii, printre care unii foști îmblinzitori — precum Court, Amar, Bougionne, Speisser —, descălușau de concurența germană după 1918, și-au organizat la rîndul lor circuri, menajeri și cînd au dispărut menajeriile din bilcuri.

Dresajul animalelor sălbatice în scopuri comerciale, a fost ridicat la rangul de industrie în S.U.A. Scriitorul american Jack London a denunțat în cartea sa, *Michael*, cîine de circ, mijlocul deosebit de brutal cu care erau tratate animalele unui oarecare Harris Collins, negustor de animale dresate în instituția sa denumită „colegiul torturilor”. Jack London a descris dresajul „patiturii nărașă” și „recalcitrant”, cu ajutorul unei șei ale cărei virfuri intrau în crupa animalului. Acesta încerca să se scape de ea, zvîrlind din picioare, tăvălindu-se pe jos și mîșcînd pe toți cei ce se apropiau de el. „Cîinii săritorii” erau „dresați” fiind loviți sub burta în momentul săriturii, pentru ca în felul acesta să urmărească înălțimea și lungimea salturilor. Jack London s-a declarat un adversar hotărît al brutalităților ridicate la rangul de

dogmă ca mijloc de dresaj. În Anglia s-a constituit un „club Jack London” pentru a protesta împotriva prezentării de animale la circ sau în altă parte și a izbutit în așa măsură încît, în fața împotrivirii opiniei publice alarmate, numerele cu „animale dresate” sînt din ce în ce mai puțin să fie prezentate în circurile occidentale, folosindu-se așa-zisa metodă „blîndă”.

A. IOSEFINI

confidențele unui maniac

Opinii separate

MITOMANIE ȘI MINCIUNĂ. — Mitomanul e un mincinos, desigur, fiindcă spune lucruri pe care le știe neadevărate; dar o face dintr-o pornire irezistibilă, necalculat și gratuit (chiar dacă nu cu totul dezinteresat, căci implică are un scop, acela de a epata sau măcar de a da o impresie măgulitoare pentru propria lui vanitate). Minciuna propriu-zisă e însă utilitară și pragmatică; de aceea se produce cu băgare de seamă.

Firește, cîteodată ni se întâmplă tuturor să mințim utilitar, fie ca să scăpăm de cine știe ce obligație penibilă, fie din polițete (cîci există un grad minimal de ipocrizie perfect legitimă, nu numai scuzabilă dar chiar recomandabilă, fără de care nu ar fi cu puțină o decentă conviețuire în societate). Dar mincinosul e acela care urmărește cu premeditare anumite rezultate, întemeindu-și succesul pe neadevăruri bine chibzuite (cînd îi dă mina, nu se sfiește să le proclame sîruntat, cu mai puțină grijă pentru plauzibilitate).

Mitomanul în schimb se lansează fără stăpînire, deși în fond nu uită că minte, ajunge repede să se convingă de ceea ce spune. Mitomania presupune o mare doză de auto-iluziune; de aceea e imprudentă și nu ține seama de riscul de a se da inevitabil și foarte curînd de gol, ca în cazul generalului Ivolghin din *Idiotul* sau al unchiului lui Bloch din *Căutarea timpului pierdut*.

Poveștile vinătoarești, gasconadele sau galejada marseeză nu sînt veritabilă mitomanie căci presupun o anumită convenție ludică și au din capul locului complicitatea amuzată a auditorilor. Hazul lor e în proporție cu exagerarea sau, dimpotrivă, vine din imperceptibilă doză de mistificare introdusă într-o relatare măsurată și rece.

Mai există și iluzia fabulatorie, de tipul Niculăiță Mincună; aceasta nu e de loc mitomanie ci un soi de tranșă poetică; e deci de esență imaginației creatoare. Mitomania ca viciu e totdeauna egocentrică și niciodată poetică; ca orice viciu e monotonă, e un habitus mecanic ale cărui recidive sînt de o cumplită sărăcie pe planul imaginației sau fanteziei.

Mitomania nu exclude minciuna premeditată și utilitară, dar riscă s-o com-

promită prin irupția nestăpînită a unor invenții inoportune. Un perfect mincinos trebuie să fie lucid, stăpîn pe sine și imuna la mitomanie.

IMITAȚIE ȘI VALOARE. — Se zice că imitația nu are valoare dar această e o idee greșită. Nu vreau să mă risc acum cu un paradox prea șocant afirmînd că numai imitația are valoare (deși examinand și nuanțînd bine lucrurile s-ar putea chiar să am dreptate). Ceea ce e lipsit de valoare e contrafăcerea, nu imitația. O bițuterie, o monedă, o semnătură falsă sînt contrafaceri, nu imitații. Ele pot avea oarecare valoare ca vizuizate, dar nu pot nici pe departe, firește, egala modelul autentic. Contrafăcerea se dă drept ceea ce nu este. Imitația este efortul de a egala modelul. Atît în ordinea comportării morale cit și în cea a creației de artă, imitația a dat deseori rezultate admirabile și totdeauna un cel puțin meritoriu. Virgiliu l-a imitat pe Homer și a scris *Eneida*; Corneille pe spanioli și a scris *Cidul*; Goethe pe Shakespeare și a scris *Shakespeare* și a scris *Goetz von Berlichingen*. Imitația eroilor lui Plutarh a fost pentru tinerii altor veacuri o nobilă emulație, cum a fost pentru alții imitația eroilor Revoluției.

Imitația presupune în ordinea concretă un prototip exemplar; alegerea lui definește calitatea și natura imitatorului. În ordine abstractă imitația presupune un arhetip și este deci participare la o valoare absolută. Caracterul platonician al Imitației explică de ce ea a fost unul din preceptele principale ale clasicismului. Nu e nevoie să mai adaug că, evident, imitația nu e o piedică în calea creației; dimpotrivă, de altfel, nu numai clasicismul a practicat imitația; fără s-o preconizeze, a practicat-o și romanticismul, dar a imitat alte modele.

Cultura și arta nu sînt de conceput fără modele. A lucra eventual împotriva lor e o altă variantă a imitației. Constația, avangarda, de asemenea. Prejudecata originalității crede că poate reduce manifestările vieții umane la solipsismul particularității fără asemănare: pe grecește aceasta se numește: *idiotes*. De așa ceva cred că e mai bine să ne ferim.

AL. PALEOLOGU

Tineri traducători:

MIHAI ELIN

„Miercurea Cenușei” de T. S. Eliot

I

Pentru că nu sper să mă întorc din nou
Pentru că nu sper să mă întorc din nou
Rîmînd la harul și la stînga vreunui
din oameni
Nu mă mai zbat să dobindesc astfel de lucruri
(La ce bătrînul vultur și-ar mai întinde-aripa?)
La ce-aș jeli
Puterea spulberată a domniei pămîntului?

Pentru că nu sper să mă cunosc
Subreda slavă a orei definite
Pentru că nu cred
Că știu că știu că nu voi fi
Singura adevărată putere trecătoare
Acolo între pot boia
Acolo în care arborii în floare și izvoare curgînd,
căci nimic nu există din nou

Pentru că știu că timpul-i timp mereu
Iar locul e mereu numai loc
Iar ce e-adevăr e-adevăr pentru un singur
timp
Și pentru un singur loc
Sînt bucuros că așa stau lucrurile și
Mă lepăd de chipul binecuvîntat
Și mă lepăd de glas
Pentru că nu pot spera să mă întorc din nou
Și-atunci sînt bucuros avînd de construit ceva
De care să mă bucur

Și roagă-te lui Dumnezeu să se-ndure de noi
Iar eu mă rog să pot uita
Aceste lucruri ce cu mine insumi prea mult
le discut
Și prea mult le erplic
Pentru că nu sper să mă întorc din nou
Fie ca vorbele astea să răspundă
Pentru ce s-a făcut, să nu se facă din nou
Fie ca judecata asupra-ne să nu ațrîne prea
greu

Pentru că aceste aripi nu mai sînt aripi
de zbor
Ci simple pale care bat aerul
Aerul care acum e de tot fără vîlă, secăt
Mai fără vîlă și mai secăt ca voința
Învățî-ne să ne pese și să nu ne pese
Învățî-ne să sîm potoliți

Roagă-te pentru noi păcătoșii acum și-n ceasul
morții noastre
Roagă-te pentru noi acum și-n ceasul morții
noastre

II

Doamnă, trei leoparzi albi se-așezară sub
un tenupăr
În răcoarea zilei, după ce s-au hrănit
pe săturate
Cu picioarele mele cu inima mea cu ficatul
meu și cu ce fusese cuprins
În rotundul scobit al țestei mele. Și Dumnezeu
zise

Vor avea oare viață osemintele astea?

Osemintele astea? Iar ceea ce fusese cuprins
în oseminte (care erau deja uscate) zise
ciripînd:
Datorită bunătății acestei Doamne
Și datorită frumuseții sale și deoarec
Ea o cinstește pe Fecioară în meditație
Nou strălucim orbitoare. Iar eu care stau
aici nevăzut
Dau fantele mele uitării și iubirea mea
Posterității desertului și țîrîcuitei rotunde.
Ea este cea căreia îi revin
Intestinele mele corzile ochilor mei și părțile
îndigeste
Pe care leoparzii le leapădă. Doamna s-a
retros
În alb veșmînt, spre contemplație, în alb
veșmînt.

Fie ca albul osemintelor să ispășească-n uitare.
Nu-i pic de viață în ele. Așa cum eu sînt uitat
Și cum eram uitat, tot astfel uitam și eu
De-atîta evlavie și adincire-n acest pînd. Și
Dumnezeu zise
Profetie în vînt, în vînt numai căci singur
Vîntul va asculta. Și oasele cîntărilor ciripînd
Pe melodia coșului din țîrîc, zicînd:

Doamnă a făcătorilor
Blîndă și îndurerată
Sfîșiată și atît de neatînsă
Roză a memoriei
Roză a uitării
Istovită și dătătoare de viață
Tulburată plină de pace
Însingurată Roză
Acum e Grădina
Unde tuburile toate sfîrșesc
Pun capăt chinului
Iubirii nepotolite
Și chinului cel mare
Al polutei iubiri
Sfîrșit al nesfîrșirii
Căldorie fără țînd
Încheiere a tot ce
Este de neîncheiat
Vorbind fără cuvînt
Cuvînt din nici-o vorbire
Iertată fie Maica
Pentru acea Grădină
Unde orice iubire sfîrșește

Sub un tenupăr osemintele cîntau,
împrăstiate și strălucitoare
Ne bucură că sîm împrăstiate, bine nu
prea ne-am făcut unul altuia
Sub un copac în răcoarea zilei, cu
binecuvîntarea nistpului

Uitînd fiecare de sine și de celelalte, unite
În pacea desertului. Aceasta e țara pe care
voi
O veți dezbrina la sorți. Și nici dezbrinarea
nici untrea
N-au însemnătate. Aceasta e țara. Ne-am
primit moștenirea.

III

La prima roțire a treptei a doua

M-am amînt și-am văzut dedesubt
Aceeși fantasmă încolăcită pe rampă
Prin abur în văzduhul fetid
Lupînd cu diavolul scării cel cu chipul
Înșelător al speranței și al deznădejdiei.
La o doua roțire a treptei a doua
I-am lăsat înclăștă, întorcîndu-se dedesubt;
Nu mai era nici-un chip iar treapta era
întunecată,
Jilavă, ștrîbă, ca gura unui moșneag, băloasă,
căzută-n ruină,
Sau ca gitețul dințat al unui rechin bătrîn.
La prima roțire a treptei a treia
Se crăpă fereastră bombată ca o smochină
Iar printre măceșii în floare, într-o scenă
pastorală
Un ins lat în spate, înveșmîntat în albastru
și verde
Văjea primăvara cu anticul flaut.
Suaie sînt piete-le-n vînt, piete negre fluturînd
peste gură,
Lilac, piete negre;
Distracție, sunet de flaut, opriri și porniri
stîngîndu-se încet; țaria mai presus de speranță
și deznădejde
Urînd treapta a treia.
Doamne, nu sînt vrednic
Doamne, nu sînt vrednic
Doamne, nu sînt vrednic
Cî rostеше odată cuvîntul.
IV
Cine și-a purtat pașii printre violet și violet
Cine și-a purtat pașii printre
Fetelele șiruri de verde schimbătoare
Umblînd în alb și albastru, culorile Mariet,
Vorbind despre lucruri neînsemnate
Ignorînd și cunoscînd eterna durere
Cine s-a aflat în mulțime cu ceilalți umblînd,
Cine apoi a întîrit fîntînile și a împrăștiat
izvoarele
A răcorit stîncă uscată și a fixat stîlpul
În albastrul ciocirlet zăcînd, albastru din
culorile Mariet;
Sovega voi
Iată anii care trec rari, ductînd
Cu ei viorile și flautele, dînd nouă viață
celui care înaintează prin timp, între somn
și trezie, purtînd

(1930)

Ilustrații de DANIEL MEDVEDOV

În jurul ei albă lumină, lumină ce-o înfășoară.
Trec anii cei noi, rîmîndă
Prin norul de lacrimi strălucitor
Cu un vers nou, rîmînd străveche. Răscumpără
Timpul, Răscumpără
Neîdălmăcită viziune din visul superior
Pe cînd unicorni împodobiți trag alături
auritul car mortuar
Tăcuta soră învîlăuită în alb și albastru
Între tise, în spatele zeului grădiniț,
Al cărui flaut e înfășurat, își plecă fruntea,
făcu un semn dar nu rosti un cuvînt
Ci fîntina izvoare, iar pasărea cînta din înalt
Răscumpără timpul, răscumpără visul
Amintirea cuvîntului neauzit, nerostit
Pînă ca vîntul să scuture o mie de
șoapte din țîsă
Iar după aceea exilul nostru.
V
Dacă pierdutul cuvînt e pierdut, dacă
Dacă neauzitul, nerostitul
Cuvînt e nerostit, neauzit;
Nemișcat e cuvîntul nerostit, Cuvîntul neauzit
Cuvîntul fără un cuvînt, Cuvîntul dinlăuntrul
Lumii și pentru lume;
Și lumina străluci în întuneric și
Fără-n față cu Lumea nepotolită lume încă
se-nvîrtea
În jurul centrului Cuvîntului tăcut.
O poporul meu, ce țî-am făcut.
Unde va fi găsit cuvîntul, unde va răsună
Cuvîntul? Nu aici, nu e destulă tăcere
Nu pe mare sau în insule, nici
Pe uscat, în deșert sau în țara ploilor,
Pentru cel ce umblă-n întuneric
În miezul zilei cu și-n miez de noapte
Adevăratul timp și adevăratul loc nu sînt aici
Nu-i loc de țertare pentru cei ce ocolesc
chipul
Nu-i timp de bucurie pentru cel ce umblă prin
larmă și tăgăduiesc glasul
Se va ruga oare sora în văduri
Pentru cei cără umblă în întuneric, care
te-au ales pe tine și-ți stau împotrîud,
Pentru cei sfîșiați în carne între anotimp
și anotimp, între clipă și clipă, între
Oră și oră, cuvînt și cuvînt, putere și putere,
pentru cei ce așteaptă
În întuneric? Se va ruga oare sora în văduri
Pentru copiii de la poartă
Care nu vor să plece și nici nu pot să se
roage;
Roagă-te pentru cei ce-au ales și stau
împotrîud
O poporul meu, ce țî-am făcut.
Între tisele svelte, sora în văduri
Se va ruga oare pentru cei ce o minie
Și lasă plîngerea mea să urce la Tine.

jean cocteau

Poeme

Fals paradis, adio

Fals paradis, adio, tu, veșnic palimpsest
Și voi, dezordini crude,
Singularitate-n care cîntat-am pe acest
Tărîm ce nu aude.

Tinjeam, cînd eram tînăr, să intru-n
hora voastră
— Eroare fără scuze.
Oameni, nu voi, ci însăși a lumii
scoarță aspră
Vrea pacea s-o refuze.

Din voi, unelte face sau vă
preschimbă-n fiare,
Cu șart, după nevoi
Dar, mai ales, v-arată, ca să vă înfioare
Că poate fără voi.

Marea mîncă țărîm, căzînd ca
o cravașe
Pe dolii, cu nesaf.
Ea dezorganizează minunile gingașe
Cu care vă mindreați.

Timpu e mort, Eladă, cînd liniștea isca
Un prea ilustru cal
Și cînd Palas Atena-și culca pe lancea sa
Profilul de metal.

E purpura marină sortită să te soarbă
Și să ne părăsești
Cenușa să-ți adaogi pe vezi sub bolta
oarbă
Cenușilor zelești.

Există oare apa uitării? Prevenit
Atunci să fiu și eu.
Moarte, care din clipa în care m-am ivit,
Veghezi la patul meu.

Cînd mi-e prea grea povara, în orele
tîrzii,
Pe panta serii line,
Tu Moarte care nu bați la nici o ușă, vii
În casă, lingă mine.

Acest pămînt nu-mi fuse o patrie
nicicînd.
Am acte false. Deci,
Cine-mi vorbește mie de coasă, de
mormînă
Și de schelete reci?

E dulce-această moarte
veghindu-mă-ndelung
Și, mîna-n mîna-acum,

Îngerii neindeminatici

Pe voi, ei vă imită, hulubi, neîncetat.
Voi salutați Fecioara. Iar ei, lingă
gherete,
Veghează-asupra Franței. Noi i-am
descurajat.
Și toată noaptea cerul culege margarete.
Cînd am deschis oblonul, vedem că
toamna vine
Cu prăbușiri de îngeri. Se răspindesc
în cale
Ca laptele din cană. Iar Opera, vezi bine,
E un copac de aur ce face portocale
Pe care le mîncă un public de balcon
Căci, la parter, mîncatul nu este de
bonton.

Aceste zece rînduri, frumoase-s sau
urite?
Nici, nici. Aceste stihuri au alte calități.

Moartea amiralului

Minia, neaua și săpunul
și risul calului sălbatec
ies goi, de la frizer, ca unul.

Miinile noastre, flori de casă,
și cu pumnalul turturelei
și în ierbarul ei mumia

și amiralul în ținută;
iată-l căzînd ca o cortină,
aplaudat de-ntreg ținutul.

În românește de NINA CASSIAN

Văzut de el însuși

Unde e marea creață ca lina unei oi
Unde pe bețe șerpilor compun inele mol
Și unde păsări crude la ghicitori

se-ncearcă
Și unde sînt corăbii cu țepi de bite parcă
Unde păstorul bate vulturi

concupiscenți
Unde incestul groaznic se-nalță cu
galenți

Imi spune: Stai, căci omul pe care
îl alung
Mă întilnește-n drum.

Atentă la capcane, ca să fiu prins de viu,
Ce face, e cu rost.

O-ntreb: Și după-aceea, eu unde am
să fiu?
— Acolo unde-ai fost.

'Nainte după-aceea n-au nici un sens,
socoate.

Prostia mea e cea
Care le-nșiră Dulceo Frumoasă dintre
toate

Eternă Doamnă-a mea.

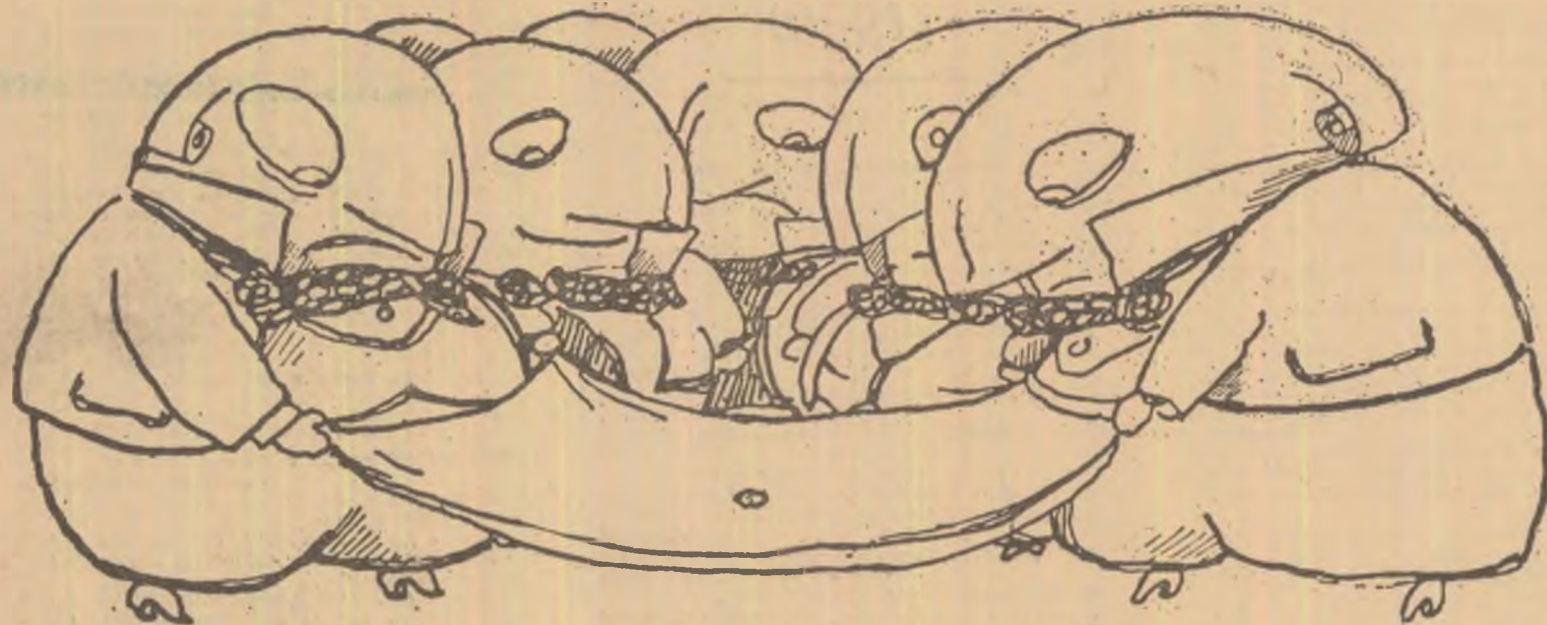
În umblet sau odihnă contactul ți-l
slăvesc

Nu vreau să-l întrerup.
Un chip doresc să-ți dărui, în totul
omenesc,

Și un costum de trup.

Iubesc a ta proscrisă și prost descrisă
faimă

Tu care în restriști,
Falsificată foarte și mîsluită-n spaimă
Exiști și nu exiști.

Desene de JEAN COCTEAU

Să persecute regii, reginele,-mpreună,
Cu ochii lui de ipsis, cu glasu-i
de nebună...

Nu mă înșel eu oare în stilul grec,
deloc?

Zeii (mai bine dracul) cu pene și cu
cioc,

Și-apoi, cu-o pălărie ce-i bine s-o adopt,
Mercur, fugînd. În mîna lui dreaptă —
cifra opt.

Moartea poetului

Mor, Franță! Apropie-te, vreau să-ți
vorbesc, vino mai aproape. Mor de tine.
M-ai insultat, m-ai batjocorit, m-ai în-
șelat, m-ai ruinat. Mi-e totuna. Trebuie
să te sărut, Franță, să te sărut o ultimă
dată, să sărut a ta Senă obscenă, ale tale
vii cu grozăvii, ale tale poiene viclene,
insulele tale letale, Parisul tău cel rău,
statuile tale criminale.

Vino aici, mai aproape, mai aproape,
să te privesc. AH! De astă dată te-am
prins. Degeaba strigi, degeaba chemi.
Nimic nu poate desface degetele mortu-
lui. Te sugrum cu delicii. N-am să mor
singur.

Clinica

Rostit-am calambururi ca Pitia
grecească

Am răsucit poemul făcînd din el o mască
Goana de muze, somnul, cîntatu-le-am
cu sete

Și mi-au plăcut pe scenă surprizele
șirete

Amorul — ce poveste, hai să tăcem
mai bine

Dureră face patul pentru mine

Tobele vorbitoare

Ci spargeți toba voastră, voi, căpitan
superbi!

Ascult un glas de triburi pierdute
printre ierbi,

Tam-tam-ul vechi, credința unor naive
ginți.

Nu cat răspuns la busturi sau la vreun
stîlp aprins

— cu care se jucară bolnăvicioșii
prinți —

Obscurele cuvinte vreau să le scot din
straie

Prin jungla mai frumoasă ca parcul
citadin,

Unde, pictați ca idoli, războinici tineri
moaie

Săgețile-ascuțite și zvelte, în venin.

Spatele ingerului

Viș. O stradă falsă. Un
Ireal piston. Le-a pus
Pomenitele minciuni
Ingerul venit de sus.

De-o fi vis, de n-o fi, iată,
Dacă înspre dînsul cați
Vezi minciuna de îndată:
Ingerii sînt cocoșați.

Sau, oricum, e cocoșată
Umbra lor pe-odaia-mi toată.

Bietul Jean

Succesu-i garantat
Prin nodul de cravată.

Nu a căzut vreodată
În curte-un acrobat.

Lebăda, către măgar!
Suflet ai? Atunci, măcar,
Mori melodos, vecine.

Orbul asurzînd pe loc
Prinse a vedea mai bine.

Unui tînăr i se zice:
Tu, prea frumos convalescent
N-ai încă barbă. Deci, ascultă:
Cu fața la copac, atent,
Să numeri pînă la o sută.

Cînd și-a întors privirea — grozăvie! —
Nici n-a putut să țipe. Știți,
Unii plecaseră-n călătorie,
Ceilalți erau căsătoriți.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrian Păunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

L

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18 33 99

ABONAMENTELE:

3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion